

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Katedra psychosociálních věd a etiky

Diplomová práce

Syndrom CSA u dětí

Child Sexual Abuse Syndrome

Vedoucí práce:

Prof. PhDr. Beáta Krahulcová, CSc.

Autor:

Tereza Špínková

2011

P r o h l á š e n í

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem „Syndrom CSA u dětí“ napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

Současně dávám svolení k tomu, aby tato diplomová práce byla umístěna ve Studijním informačním systému (SIS) UK a mohla tak být používána ke studijním účelům.

V Praze 15. dubna 2011

Tereza Špínková

P o d ě k o v á n í

Tímto bych ráda poděkovala prof. PhDr. Beátě Krahulcové, CSc. za připomínky, rady a odborné vedení celé mé práce.

Anotace

Diplomová práce Syndrom CSA u dětí, se zabývá aktuální problematikou sexuálního zneužívání dětí a jeho následků. V teoretické části se čtenář seznámí s historií sexuálního zneužívání, s dnešním pohledem na tuto problematiku a zákonným ošetřením pro pachatele a oběti. Dále se čtenář seznámí s různými druhy sexuálního zneužívání a okrajově také s komerčním zneužíváním. Cílem výzkumu v praktické části je pomocí kvantitativního výzkumu prováděným na FZŠ v RVJ při PedFUK Drtinova zjistit, jak dalece o této problematice jsou žáci informováni, a zda se sami s tímto problémem setkali osobně, případně mají-li ve svém okolí nějakou zneužívanou osobu.

Annotation

Thesis CSA syndrome in children, examines current issues of sexual abuse and its consequences. The theoretical section deals with the history of sexual abuse, contemporary view on this issue and the legal treatment of offenders and victims. Furthermore, thesis acquaints readers with various types of sexual abuse and marginally with commercial abuse. The aim of the research in the practical section of the thesis is to ascertain the level of awareness of students in this issues, together with their own personal experience concerning sexual abuse and whether they have any sexually abused person in their vicinity.

The quantitative research was conducted at the elementary school Drtinova.

Klíčová slova

Syndrom CSA, syndrom CAN, historie, pojmy, prevence, terapie, diagnostika

Keywords

CSA Syndrome, CAN Syndrome, history, terms, prevention, therapy, diagnostics

Obsah

1	ÚVOD.....	8
2	TEORETICKÁ ČÁST	10
2.1	Sexuální zneužívání dětí	10
2.1.1	Historie sexuálního zneužívání dítěte	11
2.1.2	Sexuální zneužívání dětí dnes	12
2.1.3	Sexuální zneužívání dětí – legislativa	13
2.1.4	Syndrom CAN.....	17
2.2	Formy sexuálního zneužívání	21
2.2.1	Bezdotykové sexuální zneužívání	21
2.2.2	Dotykové sexuální zneužívání	22
2.2.3	Zvláštní formy sexuálního zneužívání	23
2.3	Komerční sexuální zneužívání	25
2.3.1	Dětská prostituce.....	25
2.3.2	Dětská pornografie.....	26
2.3.3	Obchodování s dětmi	26
2.4	Účastníci sexuálního zneužívání	28
2.4.1	Oběť	28
2.4.2	Sexuální agresor	29
2.5	Projevy, následky a diagnostika sexuálního zneužívání	30
2.5.1	Příznaky sexuálního zneužívání.....	30
2.5.2	Následky sexuálního zneužívání.....	31
2.5.3	Diagnostika sexuálně zneužitých dětí	31
2.6	Léčba a prevence.....	34
2.6.1	Terapie dětské oběti	34

2.6.2	Terapie sexuálních agresorů.....	35
2.6.3	Odborná zařízení	35
2.6.4	Prevence	37
3	VÝZKUMNÁ ČÁST	41
3.1	Vymezení cílů výzkumu	41
3.2	Formulace hypotéz	42
3.3	Metody výzkumné práce	44
3.4	Vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření.....	45
3.5	Shrnutí výzkumu	64
4	ZÁVĚR.....	68
5	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ.....	69
6	SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ A GRAFŮ	72
7	PŘÍLOHY	74
7.1	Dotazník pro praktickou část	74
7.2	Obrázky na tematiku sexuální zneužívání dětí.....	77

1 ÚVOD

Téma diplomové práce jsem si zvolila sama na základě konzultace s vedoucí mé diplomové práce paní profesorkou Beátou Krahulcovou, protože mě tato oblast velmi zajímá. Sexuální zneužívání, týrání, zanedbávání dětí a podobná témata byla v České republice celá desetiletí téměř tabuizovaný problém. O problému se tedy víceméně nemluvilo, téma bylo probíráno většinou pouze ve specializovaném okruhu lidí – lékaři, psychologové, sociální pracovníci aj. I když mě tato problematika zajímala již na střední škole, podrobněji jsem se s ní seznámila až při studiu na škole vysoké. Na základní a střední škole s námi o týraných, sexuálně zneužívaných a zanedbávaných dětech nikdo nehovořil, tématu se podle mých vlastních zkušeností učitelé spíše vyhýbali a my jsme tak o této problematice neměli téměř žádný přehled. Proto mě zajímalo, jak se tato situace za posledních několik let změnila a v závěru se pokusím navrhnout případně řešení pro změnu této situace.

Cílem práce je v rámci teoretické části seznámit čtenáře s pojmy sexuálního zneužívání, s komerčním sexuálním zneužíváním, syndromem CAN¹ a CSA². V praktické části se zaměřím na získání informací o tom, jak velké znalosti o sexuálním zneužívání, jeho prevenci a případnou pomoc, mají děti na základní škole druhého stupně, to znamená děti od 12ti do 15ti let. Dále se také budu snažit zjistit, kolik procent z dotazovaných dětí má s touto problematikou zkušenost.

Ve své diplomové práci jsem se snažila nastínit historickou část a sociální a společenskou situaci tohoto tématu. V první kapitole se věnuji historii sexuálního zneužívání dětí, dále zde najdeme dnešní pohled na toto téma a současnou legislativu. Ve druhé kapitole se zabývám formami sexuálního zneužívání a ve třetí jsem nastínila problematiku a formy komerčního sexuálního zneužívání. Ve čtvrté a páté kapitole se věnuji hlavně obětem a pachatelům, dále následkům a příznakům zneužívání. A v šesté, tedy závěrečné kapitole teoretické části, je rozebrána prevence a léčba tohoto problému.

¹ Syndrom CAN – syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

² Syndrom CSA – syndrom sexuálně zneužívaného dítěte

Další částí mé diplomové práce je výzkumná část, kde jsem pomocí kvantitativního výzkumu, prováděným anonymním dotazníkem na FZŠ Drtinova, zjišťovala, kolik z dotazovaných dětí má přehled o tom, co vše skrývá pojem sexuální zneužívání dětí, zda by v případě problému věděly kam se obrátit o pomoc a také zda se s nějakou formou sexuálního zneužívání osobně setkaly.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Sexuální zneužívání dětí

Dunovský říká, že sexuální zneužívání dítěte je jednou z forem širšího jevu – týrání, zanedbávání a zneužívání dítěte (CAN – Child Abuse and Neglect). Nejčastěji jde o úmyslné ubližování dítěti, často jeho rodiči nebo lidmi, kteří mají dítě ve vlastní péči. Jde však také o neposkytování rodičovské péče. Někdy může vést až k usmrcení dítěte. (VANÍČKOVÁ; PROVAZNÍK; HADJ-MOUSSOVÁ, Praha, 1997, s. 12 – 13)

Stejně, jako se vyvíjelo pojetí sexuálního zneužívání dítěte, vyvíjely se postupně také definice tohoto jevu. **Jednou z prvních definic** byla definice *Schechtera a Roberge* z roku 1976: „Vztažení závislých, vývojově nezralých dětí a dospívajících do sexuálních aktivit, které plně nechápu, ke kterým jsou neschopni dát informovaný souhlas nebo které porušují sociální tabu rodinných rolí.“ V této definici je použit termín „informovaný souhlas“, který zdůrazňuje, že při zneužívání jde o takové chování k dítěti, které dítě nechápe. (VANÍČKOVÁ; PROVAZNÍK; HADJ-MOUSSOVÁ, Praha, 1997, s. 12 – 13)

Definice podle *Weisse*: „za sexuální zneužívání je považován pohlavní kontakt mezi dospělou osobou a nedospělým jedincem, přičemž se zákonem určená hranice přípustnosti pohlavního styku pohybuje v různých zemích obvykle mezi 13. a 18. rokem věku. Pojem zneužití přitom může označovat jak různé formy koitálního³ styku (vaginální, anální, interfemorální⁴), tak i aktivní a pasivní orogenitální⁵ aktivity, masturbaci či osahávání jiných částí těla oběti, to vše za účelem dosažení sexuálního vzrušení a eventuálně uspokojení pachatele. (VANÍČKOVÁ; PROVAZNÍK; HADJ-MOUSSOVÁ, Praha, 1997, s. 12 – 13)

Zdravotní komise Rady Evropy z roku 1992: „*Sexuální zneužívání je nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoliv pohlavní dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoli, komu bylo dítě svěřeno do péče, anebo kýmkoli, kdo dítě zneužívá. Takovou osobou může být rodič, příbuzný, přítel, odborný či dobrovolný*

³ Koitální – týkající se koitu, pohlavního styku, soulože

⁴ Interfemorální styk – soulož mezi stehna

⁵ Orogenitální styk – dochází ke kontaktu sexuálních orgánů pusou

pracovník či cizí osoba.“ (VANÍČKOVÁ; PROVAZNÍK; HADJ-MOUSSOVÁ, Praha, 1997, s. 12 – 13)

Definicí je mnoho, avšak obecně se dá říci, že **sexuální zneužívání dětí obsahuje** následující dynamiku:

- zneužití moci
- zranění důvěry dítěte
- neschopnost vědomého souhlasu dítěte
- fyzické donucení dítěte
- emoční manipulace

Mezi sexuální zneužití dítěte patří také účast dítěte při sexuálních aktivitách dospělého. Nemusí při nich však dojít k tělesnému kontaktu. Říkáme tomu **bezkontaktní** sexuální zneužívání. Patří sem například úmyslné odhalování pohlavních orgánů dospělého za účelem sexuálního vzrušení. Za **kontaktní** sexuální zneužívání se považuje zneužívání, při kterém dochází k tělesnému kontaktu. Patří sem například osahávání, masturbování či pohlavní styk s dítětem. (PÖETHE, Praha, 1996, s. 52 – 53)

2.1.1 Historie sexuálního zneužívání dítěte

Po celou dobu lidské existence je známo, že sexualita ovlivňuje a motivuje lidské jednání. Ani ty nejhorší tresty neodradily jedince od znásilnění.

Snad ve všech mýtech o vzniku světa a člověka najdeme incest. Proto nás nemůže překvapit, že byl incest v raných kulturách dovozen či, že se v panských rodech stal povinností.

Ve starých kulturních národech panovala jiná morálka – sexuální život byl viditelnou součástí životního stylu.

„Historikové například zaznamenali, že římský císař Tilius si dával stát svůj penis kojenci, kteří nebyli odstavení od kojení.“ (PÖETHE, Praha, 1999, s. 31)

Polynéská kultura 18. stol. – v této kultuře již čtyř až pětileté děti byly uváděny do praxe sexuálního života. Dospělí zde veřejně předváděli veškeré formy pohlavního styku. Avšak tato kultura svou morálkou velmi ohrožovala ostatní svět a proto byla chvíli po svém objevu zničena.

Od 19. století roste sensitivita vůči násilí, hlavně vůči sexuálnímu. To je patrné také z trestních řádů současné společnosti. (VANÍČKOVÁ; PROVAZNÍK; HADJ-MOUSSOVÁ, Praha, 1997, s. 29)

2.1.2 Sexuální zneužívání dětí dnes

Dnešní společnost je vysoce zaměřená na děti.

V roce 1953 americký sexuolog Alfréd Kinsey uveřejnil studii o předmanželském a mimomanželském sexu. Tou byla poprvé zveřejněna informace o sexuálním zneužívání žen v dětství. Po této studii nastala doba, která se zaměřila na výzkum diagnostiky sexuálního zneužívání dětí.

Z jednání 11. mezinárodního kongresu o zneužívaném a zanedbávaném dítěti v roce 1996 v Dublinu vyplynulo, že sexuální zneužívání dětí se stává ve světovém kontextu hlavním problémem.

Obraz sexuálního zneužívání dětí se v různých zemích liší. V Asii dominuje komerční sexuální zneužívání (je zde statisíce dětských prostitutek), avšak o nekomerčním sexuálním zneužívání tato země vůbec nemluví. V Severní Americe je výskyt sexuálního zneužívání dětí velmi vysoký (téměř 2/3 dospělých žen a 1/5 dospělých mužů byla zneužita). V Evropě tuto zkušenost má třetina až polovina dospělých žen, muži mají podobnou zkušenost jako muži ze Severní Ameriky. Z jednání světové konference proti dětskému komerčnímu sexuálnímu zneužívání v roce 1996 ve Stockholmu vyplynulo, že pro komerční sexuální zneužívání v Evropě je největším problémem dětská pornografie, ale rozvíjí se také sexuální turismus a

zájem o malé děti (dětí kolem 10ti let). (VANÍČKOVÁ; PROVAZNÍK; HADJ-MOUSSOVÁ, Praha, 1997, s. 32)

V roce 1997 – 1998 byl pracovníky Krizového centra Linky bezpečí uskutečněn výzkum prevalence sexuálního zneužívání v dětství. Studie u dospělé populace ČR zjistila, že 26 % dospělých se v dětství stalo obětí některé z forem sexuálního zneužívání. Ve zhruba 60 % případů byly oběti zneužity známou osobou. V 26 % šlo o pachatele z okruhu rodiny, většinou oběti byly zneužity bratřenci či strýci. V 1/5 šlo o vlastní či nevlastní otce, v 1/10 vlastní a nevlastní bratry. Dívky byly kontaktně zneužity v 36 % případů příbuznými, chlapci v 27 %. (WEISS a kol., Praha, 2000, s. 85)

2.1.3 Sexuální zneužívání dětí – legislativa

Ochrana rodiny a mládeže je zakotvena hlavně v základních mezinárodních dokumentech a úmluvách – článek 16 ve **Všeobecné deklaraci lidských práv**, článek 23 v **Mezinárodním paktu o občanských a politických právech** (vyhláška č. 220/1976 Sb.) a článek 12 v **Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a svobod** (vyhláška č. 109/1992 Sb.).

V našem právním řádu je ochrana rodiny zajištěna v **Listině základních práv a svobod**. Důležitou mezinárodní smlouvou dotýkající se rodiny a mládeže je také **Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen** (vyhláška č. 62/1987 Sb.). (DUNOVSKÝ; DYTRYCH; MATĚJČEK a kol., Praha, 1995, s. 185)

Vše je blíže rozvedeno hlavně v **zákoně o rodině** č. 94/1963 Sb., jehož úplné znění bylo vyhlášeno pod č. 66/1983 Sb., ve znění zákona č. 234/1992 Sb. Konkrétní ochranu dětí a mládeže před vážnými negativními vlivy však poskytuje **trestní zákon**.

Trestní zákon č. 40/2009 Sb.:

§ 367 Nepřekážení trestného činu

§ 368 Neoznámení trestného činu

§ 198 Týrání svěřené osoby, a další

(1) Kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,

b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,

c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo

d) páchá-li takový čin po delší dobu.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1

a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo

b) smrt.

Úmluva o právech dítěte: New York 1989 – úmluva se vztahuje na všechny věkové skupiny do 18ti let. Tato úmluva je nejmladší z hlavních mezinárodních úmluv z oblasti práv dětí. Do konce roku 1993 byla ratifikována či podepsána 147 členskými státy OSN. Rodina je považována za „přirozený a základní prvek společnosti, mající právo na ochranu společnosti a státu.“ Úmluva jasně vymezuje zodpovědnost rodičů, říká, že základním smyslem jejich péče musí být zájem dítěte. Úmluva chrání děti před jakýmkoli urážením, zneužíváním, tělesným či duševním násilím, včetně sexuálního zneužívání, před zanedbáváním či vykořisťováním atp. Otec i matka mají společnou odpovědnost za výchovu dítěte. (VANÍČKOVÁ; HADJ-MOUSSOVÁ; PROVAZNÍKOVÁ; Praha, 1995, s. 10 – 11)

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. v úplném znění:

- předním hlediskem sociálně-právní ochrany je zájem a blaho dítěte (§ 5)
- každý je oprávněn upozornit na závadné chování dětí jejich rodiče (§ 7 odst. 1)
- každý je oprávněn upozornit orgán sociálně-právní ochrany na porušení povinnosti nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti jakož i

na skutečnost, že rodiče nemohou plnit povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti, nebo na další skutečnosti, z kterých vyplývá potřeba sociálně-právní ochrany dětí

Sankce trestných činů, které se týkají sexuálního zneužívání dětí, z trestního zákoníku. Číslo 412/2002 Sb.:

§ 185 Znásilnění

(1) Kdo jiného násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží,*
- b) na dítěti, nebo*
- c) se zbraní.*

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším **patnácti** let,*
- b) spáchá-li takový čin na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo*
- c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.*

*(4) Odnětím svobody na deset až **osmnáct** let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.*

(5) Příprava je trestná.

§ 187 Pohlavní zneužívání

Kdo vykoná soulož s osobou mladší než patnáct let nebo kdo takové osoby jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.

Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na osobě svěřené jeho doзору, zneužívaje její závislosti.

Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.

Odnětím svobody na deset až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

§ 245 Soulož mezi příbuznými

Kdo vykoná soulož s příbuzným v pokolení přímém nebo se sourozencem, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

Nejčastější formou incestu je sexuální vztah mezi sourozenci opačného pohlaví. V mnoha případech, jsou sexuální aktivity mezi sourozenci důsledkem jejich zvědavosti.

§ 232 Obchodování s lidmi

(1) Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá osobu mladší osmnácti let, aby jí bylo užito

a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání,

b) k otroctví nebo nevolnictví, nebo

c) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování,

bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

(2) Stejně bude potrestán, kdo jiného za použití násilí, pohrůžky násilí nebo lstí anebo

zneužitím jeho omylu, tísně nebo závislosti, přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá, aby ho bylo užito

a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání,

b) k otroctví nebo nevolnictví, nebo

c) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

b) vydá-li takovým činem jiného v nebezpečí těžké újmy na zdraví nebo smrti,

c) spáchá-li takový čin v úmyslu získat značný prospěch, nebo

d) spáchá-li takový čin v úmyslu, aby jiného bylo užito k prostituci.

(4) Odnětím svobody na osm až patnáct let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek,

b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat prospěch velkého rozsahu, nebo

c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech

Povinnost občana

„Zákonem je stanoveno, že každý, kdo zjistí u dítěte některou z forem CAN nebí CSA, je povinen tuto skutečnost či jen závažné podezření na ni oznámit na Orgán sociálně-právní ochrany dětí krajských úřadů, v případě nutnosti přímo policii. Konečné rozhodnutí o obvinění agresora patří policii, jež postupuje s ohledem na odborné nálezy, popřípadě znalecké posudky.“ (HANUŠOVÁ, Praha, 2006, s. 16 – 17)

2.1.4 Syndrom CAN

Syndrom CAN je syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Je to soubor příznaků v různých oblastech stavu a vývoje dítěte i jeho postavení ve společnosti, hlavně v rodině. Vzniká při převážně úmyslném ubližování dítěti jeho blízkými. Nejhorší podobou je usmrcení dítěte. (DUNOVSKÝ; DYTRYCH; MATĚJČEK a kol., Praha, 1995, s. 15)

Definice je velmi široká. Zahrnuje jakékoliv vědomé či nevědomé aktivity, které provozuje dospělý člověk na dítěti. Následkem tohoto chování dochází k porušení zdravého vývoje dítěte a jeho zdraví.

a) Tělesné týrání

Jde o fyzické ublížení dítěti nebo nezabránění ublížení či jeho utrpení. Patří sem také úmyslné otrávení nebo udušení dítěte. V Československu na tělesné týrání dětí upozornil profesor Ringel v roce 1971.

Velký počet kojenců umírá na následky tělesného týrání. V některých zemích je to dokonce nejčastější příčina úmrtí dětí do jednoho roku života.

Dětem, které byly v dětství vystavovány tělesnému násilí, a toto období přežily, zůstávají dost často **trvalé následky** tělesného poškozování. Následky jsou vždy spojeny s poškozením psychického zdraví.

b) Sexuální zneužívání

Je to jakékoliv pohlavní dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoliv, kdo dítě zneužívá. Může to být rodič, příbuzný, přítel, odborný či dobrovolný pracovník nebo cizí osoba. Sexuální zneužívání se dělí na **bezdotykové a dotykové.**

c) Citové týrání

Je to takové chování dospělé osoby, které má vážný negativní vliv na citovou stránku dítěte a vývoj jeho chování. Může se aplikovat verbálními útoky na sebevědomí dítěte, opakované ponižování dítěte nebo jeho zavrhování. Citové týrání velmi často doprovází fyzické či sexuální týrání. Děti, které si tímto týráním prošly, mají velmi často trvalé následky v intelektové a emoční oblasti. V dospělosti mají tyto děti problém s navazováním mezilidských vztahů, nevěří si, mají nízké sebehodnocení, podceňují se, či se naopak velmi

přeceňují. Dost často se stává, že **to, co samy prožily v dětství, v dospělosti přenášejí do výchovy svých dětí.**

d) Zanedbávání

Jde o jakýkoliv nedostatek péče, který způsobuje vážný nedostatek ve vývoji dítěte, či přímo dítě ohrožuje. Jde o **neuspokojení jeho tělesných potřeb** – nedostatek výživy, oblečení, zdravotní péče či přístřeší, avšak také ochrany před zlem. Patří sem také citové zanedbávání – je to **neuspokojení citových potřeb** dítěte (pocit dítěte, že někam patří).

Typickým případem jsou děti z rodin s nízkou socioekonomickou a kulturní úrovní. Avšak v dnešní době je velký problém se zanedbáváním dětí v dobrých a úplných rodinách s vysokou životní a kulturní úrovní. Rodiče nemají čas na své děti a převážně se nedostatek pozornosti a projevů lásky kompenzuje nadměrným množstvím hraček a později peněz. Dítě je moc brzy odloženo do jeslí a mateřských školek a zůstává v těchto organizacích dlouhé hodiny. Pokud to věk umožní, nechávají děti samotné doma u televize, videa či počítače. Často své děti posílají k příbuzným či například na několikátýdenní tábory nebo ozdravné pobyty. Spousta těchto dětí a dospívajících má **problémy s prospěchem, chováním, poruchami sociálních vztahů a má tendence k nejrůznějším návykovým látkám.**

e) Systémové týrání

Systémové týrání neboli druhotné ponižování je působeno tím **systémem, který byl založen na pomoc a ochranu dětí a jejich rodin.** Nastává to například v případě, kdy je dítě neprávem odebráno od rodičů, je dítěti odebráno právo na informace, je zanedbáno či mu byla poskytnuta špatná péče v denních zařízeních, ve školách atd. Patří sem také trauma, které bylo dítěti způsobeno necitlivými či zbytečnými lékařskými prohlídkami atp.

Při vyšetřování případu poškozování dítěte by měla být veškerá vyšetření uskutečňována tak, aby nedocházelo k dalšímu poškozování dítěte. Jakákoliv další zbytečná

či nešetrná vyšetření mohou u dítěte vyvolat ireverzibilní⁶ poškození jeho duševního zdraví.
(VANÍČKOVÁ; HADJ-MOUSSOVÁ; PROVAZNÍKOVÁ, Praha, 1995, s. 33 – 37)

⁶ Ireverzibilní – nevratný, nezvratný

2.2 Formy sexuálního zneužívání

2.2.1 Bezdotykové sexuální zneužívání

Jde o takové sexuální zneužívání, při kterém **nedochází k žádnému tělesnému kontaktu**. Některé formy se zdají spíše nemravné, než že by byly považovány za skutečné zneužití, avšak i přesto se jedná o velmi nebezpečné chování, které velmi ovlivňuje další vývoj dítěte. Jedná se například o:

- *Exhibicionismus*

Takové chování, kdy dospělý odhaluje své genitálie ostatním, velmi často dětem. Často můžeme vidět odhalující se muže v parku.

- *Harrasment*

Všeobecně je vysvětlován jako znepokojování či zneklidňování. Dospělý svým chováním dítě znepokojuje či zneklidňuje. Často k sobě dítě přitiskává, poplácává ho po zadku atd. Takové chování i přesto, že to dotyčná osoba popírá, má sexuální podtext.

- *Voyerství*

V této formě si pachatel navozuje sexuální uspokojení pozorováním jiných lidí při svlékání, při souloži, či okukováním nahých těl. Ne vždy o tom dotyčné dítě ví, že je pozorováno, často však také dochází k tomu, že pachatel svou oběť do odhalování nutí.

Patří sem také pozorování dětí při sexuálních aktivitách. Pachatel se však nezúčastňuje, pouze dítě přinutí, aby se uspokojovalo samo (masturbací), či ho přinutí ke styku s jiným dítětem, dospělým, nebo zvířetem. Takové aktivity jsou často předmětem pro komerční účely.

Do bezkontaktního sexuálního zneužívání můžeme zařadit také nucení dítěte ke svlékání, k fotografování nahých těl, nucení ke sledování pornografie, či obscénní telefonické hovory.

2.2.2 Dotykové sexuální zneužívání

V této formě dochází k pohlavnímu styku, včetně dotýkání se prsou a pohlavních orgánů, orálnímu, interfemorálnímu (mezi stehna), análnímu či vaginálnímu styku. Může dojít ke zranění či usmrcení dítěte.

Nejčastěji jde o:

- ***Osahávání / ohmatávání***

Pachatel dítěti osahává genitálie, horní části stehen či prsa (zvláště u starších děvčat). Během osahávání u pachatele dochází k sexuálnímu uspokojení. Díky dosažení sexuálního uspokojení můžeme toto osahávání oddělit od neškodného nesexuálního mazlení s dítětem, které zvláště v raném dětství je pro dítě velmi důležité pro navázání citových pout s matkou či ostatními blízkými.

- ***Masturbování***

Jde o dotýkání, či dráždění genitálií pachatelem u dítěte, či naopak pachatel přinutí dítě, aby dráždilo pachatele. Dochází tak k uspokojení sexuálních potřeb pachatele.

- ***Frotérství***

Pachatel uspokojuje své sexuální touhy tím, že se o dítě tře. Může k tomu docházet v dopravních prostředcích, v tlačenicích atd.

- ***Simulovaná soulož***

Mezi pachatelem a obětí nedochází k přímému pohlavnímu styku. Pachateli stačí, když se tře svými genitáliemi o genitálie oběti.

- ***Znásilnění***

Jde o soulož s dítětem. Je to velmi brutální zneužití dítěte, při kterém velmi často dochází také k jeho poranění. Znásilnění může být **vaginální či anální**. Může být prováděna penisem, ale také nejrůznějšími předměty či prsty. Někdy pachatel přinutí oběti, aby to samé prováděla oběť pachateli, ne jen pachatel oběti.

- ***Orální sexuální aktivity***

Pachatel líbá oběť na ústa či jeho genitálie. Někdy však dítě může být nuceno, aby líbalo pachatele, a tím se pachatel uspokojuje.

- ***Sadomasochistické aktivity***

Pachatel se uspokojuje tím, že svou oběť mučí, či nutí oběť, aby trýznila pachatele.

2.2.3 Zvláštní formy sexuálního zneužívání

- ***Systémové týrání dětí***

Systém, který by měl dítě ochraňovat, ho naopak týrá. Děje se tak na základě nepatřičných zásahů orgánů, institucí a odborníků. Dítě či členové rodiny podstupují **nekoordinované a opakované vyšetřování**. Případně je rodina těmito institucemi rozbita.

- ***Sekundární viktimizace (druhotné poškození)***

K tomuto poškození dochází například při zpochybňování výpovědi dítěte, nebo když dítě musí vypovídat před pachatelem. Také se za sekundární viktimizaci považuje necitlivé zacházení s dítětem při policejním výslechu. Dochází k tomu však také při umístění dítěte do nejrůznějších institucí, např. umístění do dětských domovů a dlouhodobý pobyt v nich.

- ***Organizované zneužívání dětí***

Dnes patří spíše do komerčního sexuálního zneužívání dětí. Jde o takovou aktivitu pachatelů, kdy některý z nich, či všichni nepatří do rodiny oběti.

- ***Rituální zneužívání dětí***

Sexuální zneužívání dítěte je praktikováno při náboženských či magických aktivitách. Nejčastěji je to spojeno s nejrůznějšími sektami nebo rituály satanistů.

- ***Münchhausenův syndrom v zastoupení (by proxy)***

Někdy se také označuje, jako syndrom Barona Prášila. Jde o **zveličování, předstírání či dokonce vytváření příznaků duševního či tělesného onemocnění**. Na základě těchto příznaků se pak opakují vyšetření nebo léčby, které neodpovídají skutečnosti. Tyto příznaky se mohou vyvolávat například podáním jedu či nevhodného léku. Většinou to bývá z důvodu pobírání např. sociálních dávek dospělého.

Jde o velmi **závažnou formu** a dost **špatně rozpoznatelnou**. Většinou totiž pachatel působí velmi starostlivým a milujícím dojmem. (VOLFOVÁ; KOZÁKOVÁ; VELEMÍNSKÝ sr., Praha, 2008, s. 18 – 19)

2.3 Komerční sexuální zneužívání

Ve Stockholmu se roku 1996 konal 1. světový kongres proti komerčnímu sexuálnímu vykořisťování dětí. Byla zde přijata tato definice: „*Komerční sexuální zneužívání dětí je: „použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo za odměnu v naturálních mezi dítětem, zákazníkem, prostředníkem nebo agentem a jinými, kdo vydělávají na obchodu s dětmi pro tyto účely.“*“ (www.mvcr.cz). Konkrétně se jedná o dětskou prostituci, dětskou pornografii a o obchodování s dětmi za účelem sexuálního zneužívání, přičemž dítětem je osoba mladší 18 let.

Komerční sexuální zneužívání bývá dokonale organizováno. Velmi výhodný je pro něj obrovský rozvoj internetu, který zaručuje anonymitu a pachatel je obtížněji dohledatelný. V současné době naštěstí díky vyškoleným policejním expertům, se daří v odhalování mezinárodních sítí zneuživatelů dětí. (VOLFOVÁ; KOZÁKOVÁ; VELEMÍNSKÝ sr., Praha, 2008, s. 18 – 19)

Na kongresu ve Stockholmu se definovaly **tři formy komerčního sexuálního zneužívání dětí**. Je to:

- dětská prostituce
- dětská pornografie
- obchodování s dětmi.

(VANÍČKOVÁ, Praha, 2005, s. 25)

2.3.1 Dětská prostituce

Ze studie, která byla v roce 1988 uveřejněna, vychází, že se ročně pohybuje v prostituci 500 tisíc až 1,2 milionů dětí. Velká většina dětí s prostitucí začíná již před dovršením 14ti let věku. Dívky jsou více obsazovány na ulice, kdežto chlapci jsou nejvíce využívány pro pornografický průmysl či homosexuální prostituci. (VANÍČKOVÁ, Praha, 2005, s. 25)

2.3.2 Dětská pornografie

Již v roce 1984 bylo dokázáno, že dětská prostituce a dětská pornografie spolu úzce souvisí. Více jak 38 % dětí, které se živí prostitucí, je svými pasáky zneužíváno k dětské pornografii. 80 % z nich má dokonce tu zkušenost, že je přímo jejich zákazníci, při provozování prostituce natáčí při sexuálním aktu s nimi nebo se společně alespoň fotografují.

Vzhledem k vysokým trestům při porušení zákazu dětské pornografie, se k natáčení používají **dospělé osoby mladistvého vzhledu**. I to se však považuje za sexuální zneužívání, neboť **materiál uvádí v omyl, kterým se snižuje citlivost dětské populace**. (VANÍČKOVÁ, Praha, 2005, s. 30)

„Děti, které jsou takto sexuálně zneužívány, jsou vystavovány patologickému narušení jejich osobnosti.“ (VANÍČKOVÁ, Praha, 2005, s. 30)

Dítě je dezorientováno, má pocit odcizení a cítí v sobě hluboký zmatek.

Dětská pornografie je velmi **poptávaným a lukrativním zbožím**. Často se vyvází za hranice státu, avšak ne za úplatu, nýbrž zadarmo. Zdarma se distribuuje zejména mezi pedofily. (CHMELÍK a kol., Praha, 2003, s. 52 – 54)

2.3.3 Obchodování s dětmi

Ve světě je znám také pod pojmem „obchodování s bílým masem“. Jde o **globální problém** charakterizovaný nejvyšší dynamikou. Organizace, které se obchodováním s dětmi zabývají, odhadují, že nejméně půl procenta světové populace má zkušenost s touto problematikou. Nejčastěji na západoevropském trhu jsou k tomuto účelu využívány ženy a dívky z východní Evropy, nejvíce však ze zemí bývalého Sovětského svazu. (VANÍČKOVÁ, Praha, 2005, s. 27 - 29)

„Česká republika hraje roli tranzitní i cílové země a bohužel se výjimečně stává také zemí zdrojovou.“ (VANÍČKOVÁ, Praha, 2005, s. 30)

Dítě může být prodáváno vlastními rodiči či blízkými osobami. Tímto *intrafamiliárním*⁷ modelem obchodu dítětem bývají častěji ohroženy děti s mentálním či tělesným postižením. Tento handicap je dělá zcela závislými na svých rodičích či blízkých a díky němu se stávají velmi snadnou obětí pro obchod. Bohužel jsou známy také časté případy, kdy je dívka v rodině sexuálně zneužívána svým bratrem, který ji prodává svým kamarádům a známým.

*Extrafamiliární*⁸ formou obchodu s dítětem se rozumí taková formy, kdy je dítě například uneseno, či prodáno rodiči v dobrém úmyslu, že se mu dostane lepších životních podmínek, než mu jsou sami schopni poskytnou. Může však také jít o děti z ulice. Takto většinou prodávají mladší děti. Dítě je do sexuálních aktivit nuceno jakýmkoliv způsobem a jakoukoliv formou násilí, není mu umožněno vzdělání, či dobré životní podmínky. Je v podstatě plně závislé na libovůli svého majitele.

Velmi často je vidět případ, kdy mladí lidé ve věku mezi 15 – 18 lety odcestují do ciziny za prací, většinou pod vidinou velkého finančního výdělků. Po příjezdu do ciziny jsou jim odebrány cestovní doklady a předloženy účty o dosavadních nákladech, které mají co nejdříve uhradit. Jednou z možností uhrazení je sexuální aktivita. Pokud s tím mladistvý nesouhlasí, je nadopováno drogami a násilím do těchto aktivit přinuceno. Oběti se mohou vysvobodit pouze útekem, či pokud mají štěstí, může jim při útěku pomoci také zákazník.

Bohužel, díky obrovské snaze o utajení, **není možné uvádět přesnou situaci obchodování s dětmi**. Dá se pouze konstatovat, že intrafamiliární model obchodu s dětmi v České republice je praktikován více v romských rodinách či v rodinách, kde je dítě nebo dospělá osoba s postižením. Co se týká extrafamiliárního modelu, tak většinou dívky z bývalého Sovětského svazu (Bulharky, Ukrajinky aj.) pracují převážně v příhraničních erotických salónech a české dívky jsou nejvíce obchodovány v Itálii, Španělsku či Francii. Chlapci jsou nejčastěji prodáváni do Holandska, Anglie a USA. (VANÍČKOVÁ, Praha, 2005, s. 30 - 33)

⁷ Intrafamiliární – v rodině

⁸ Extrafamiliární – mimo rodinu

2.4 Účastníci sexuálního zneužívání

2.4.1 Oběť

Za velmi ohrožené se považují především děti, které nemají potřebné znalosti a informace o svém těle a o sexuálním chování. Nejsou tedy ani informováni o tom, jak by se měly zachovat v případě sexuálního obtěžování nebo útoku.

Rizikové jsou děti, které jsou psychicky deprivované, zanedbávané či opomíjené. Takové děti vyrůstají často v dysfunkčních a afunkčních rodinách, ale jsou to také děti z úplných rodin, které navenek působí naprosto funkčně a bezproblémově. Je to způsobeno tím, že rodiče často nevědí, s kým a kde dítě tráví svůj volný čas a celkově v rodině chybí vztah mezi členy rodiny, který je chladný a otažitý. Dítě tudíž vyhledává lásku a pocit bezpečí u jiné dospělé osoby, ať už v rodině nebo mimo ni.

Za velmi ohroženou skupinu se považují **děti s mentální retardací**. Pachatel se u těchto dětí spoléhá na to, že si **dítě není schopno uvědomit, že se s ním děje něco špatného**. Dalším důvodem je to, že se pachatel spoléhá na to, že pokud dítě s mentální retardací vypovídá, že bylo zneužito, jeho výpovědi se nepřikládá taková vážnost, jako by tomu bylo u dítěte s normální inteligencí.

V určitém nebezpečí se ocitají také děti, jejichž matka tráví z jakéhokoliv důvodu dlouhou dobu mimo domov a děti zůstávají v péči jiné dospělé osoby.

Bohužel jsou také ohroženy děti, které jsou nechávány pod dozorem cizí osoby. Může tou osobou být například instruktor různých výletů či táborů atd.

Je důležité dítěti od mala odpovídat na jeho otázky týkající se sexuální oblasti. Měla by tyto otázky dítěti zodpovídat nejen matka, ale také otec. Je důležité dítě připravit nejen na to krásné, ale také na to nebezpečné, co se v této oblasti může stát. Neméně důležité je vysvětlit dítěti, že jeho tělo patří pouze jemu samému a že nikdo jiný nemá právo na ně sahat. (DUNOVSKÝ; DYTRYCH; MATĚJČEK a kol., Praha, 1995, s. 78 – 80)

Pro spoustu obětí z intrafamiliárního zneužívání je sexuální kontakt způsobem, kterým si dopřávají lásku a pozornost od rodičů. Přesto, že je to nepochopitelné, tak **oběti samy**

udržují rodinu pohromadě a většinou považují sexuální kontakt s někým z rodiny za naprosto přirozenou věc.

Pokud se však oběť rozhodne se zneužíváním někomu svěřit a případ se začne řešit, bohužel se většinou potrestá nejvíce sama oběť – trápí se tím, že díky ní se rozpadla rodina, že pachatel byl vzat do vazby a často také tím, že je dítě umístěno mimo rodinu – např. do dětského domova. **Často se oběť svým rozhodnutím cítí vinna a propadá díky tomu depresím.**

2.4.2 Sexuální agresor

Pachatelé, kteří se dopouštějí mravnostní trestné činnosti na mládeži, jsou z většiny případů osoby trpící **určitou formou sexuální deviace**. Těmto pachatelům stačí pro sexuální uspokojení styk s dětmi – nemusí vždy jít přímo o pohlavní styk, ale stačí pouze přítomnost dítěte či možnost se ho dotýkat.

Většina sexuálních agresorů jsou muži. Matky by se tedy měly vyhýbat tomu, aby své děti vystavovaly zbytečnému riziku tím, že je svěří naprosto komukoliv, ať se jedná o rodinu či někoho známého. Své děti by neměly nechávat samotné venku či doma, nejvhodnější formou je hlídání například babičkou, o které se ví, že jí má dítě rádo. (DUNOVSKÝ; DYTRYCH; MATĚJČEK a kol., Praha, 1995, s. 78 – 80)

Co se týká sexuálního zneužívání v rodině, většinou je pachatelem otec. Bohužel se velmi často stává, že matka o zneužívání své dcery ví, avšak mlčí, aby svou rodinu za každou cenu udržela. Neméně často se také stává, že matka svou dceru manželovi za sebe nabízí.

Zdá se, při bližším zkoumání, že pachatelé většinou pocházejí z nízkých sociálních vrstev, nejsou vzdělání a často jsou závislí na alkoholu či nejrůznějších drogách. Může to však být zapříčiněno také tím, že pokud se zneužívání děje v rodinách vysoce společensky postavených, tak se to většinou drží v tajnosti a řeší se to pouze v rodinném kruhu. Jde o to, aby se udrželo jejich společenské postavení, protože při vyjití s pravdou ven, by byli společností zcela jistě vyloučeni.

2.5 Projevy, následky a diagnostika sexuálního zneužívání

2.5.1 Příznaky sexuálního zneužívání

Pokud máme podezření, že je dítě sexuálně zneužíváno, tak je **třeba si všímat kompletních změn**. Nejde pouze o psychickou nebo fyzickou změnu.

Je důležité si všímat například také toho, jak je dítě oblečené, jaké má sociální dovednosti atd. Co se týká fyzického vzhledu, tak sledujeme vzhled kůže, stopy po kousnutí nebo přivazování. Tyto stopy jsou nejvíce viditelné na krku, zápěstí či kotníku, u dívek často na prsou.

Sexuálně zneužívaný člověk si také velmi často stěžuje na svědění, pálení genitálií, či bolest při močení. **Někdy však nejsou přítomny žádné fyzické příznaky**. Problémy se mohou projevovat také opakovanými bolestmi hlavy, břicha, poruchami příjmu potravy, poruchami spánku. Často se u dítěte vyskytují depresivní nálady, stres, strach, úzkost. Do té doby bezproblémové dítě má najednou kázeňské problémy, není schopno se soustředit na učení a jeho školní výsledky se nápadně zhoršují.

Často se objevuje také agresivní chování, dítě není schopné navázat kamarádský vztah s vrstevníky, pokud vymýšlí nějakou hru, tak je často nápadně sexualizovaná. U mladistvých dětí s touto zkušeností se často projevuje závislost na drogách, nadměrná konzumace alkoholu, časté sebepoškozování, ale také časté pokusy o sebevraždu. Neméně často dítě utíká z domova a chytá se špatné skupiny lidí.

Pro sexuálně zneužívané děti je typické, že začínají sexuálně žít mnohem dříve než jejich vrstevníci a mívají větší počet náhodných sexuálních partnerů.

Typickými znaky u mladistvých jsou také **sklony k prostituci, promiskuitě**. Dítě má **nízké sebehodnocení a často má násilné chování**.

2.5.2 Následky sexuálního zneužívání

Prožitá trauma má jak **krátkodobé**, tak **dlouhodobé** následky.

Klasickými **krátkodobými** následky jsou pocity viny, zahanbení, deprese, nízká sebeúcta.

V průběhu let si zneužitá žena v dětství vybuduje pocity viny a studu a trpí přehnaným pocitem zodpovědnosti. Tyto ženy se často neprosazují, nedokáží říci ne a většinou jsou extrémně přizpůsobivé.

Posttraumatická stresová porucha – je to reakce na traumatickou událost. Člověk opakovaně prožívá událost v myšlenkách, snech, fantaziích a vyhýbá se místům a situacím, ve kterých k události došlo.

V případě, že je **pachatelem zneužívání otec**, tak jsou **následky daleko horší**. To samé platí, když se dítě svěří matce a ta se i po odhalení pravdy k dítěti otočí zády.

Velké procento dětí, které má zkušenost se sexuálním zneužíváním, má tuto poruchu. Typickými příznaky je opakování traumatu, která se mnohdy objevují z čista jasna a nečekaně. Dítěti se může projevovat pomocí nočních můr, nespavostí atd. (VANÍČKOVÁ; PROVAZNÍK; HADJ-MOUSSOVÁ; SPILKOVÁ, Praha, 1999, s. 77)

Lidé, kteří byli v dětství sexuálně zneužití, se v dospělosti často stávají pachateli, nebo se opět stanou obětí. **Zneužívané děti se často stávají zneužívajícími rodiči.**

2.5.3 Diagnostika sexuálně zneužitých dětí

Základním bodem pro správnou diagnózu **je dítěti věřit**. Velmi často se k dítěti totiž přistupuje nedůvěřivě. Nejvíce nedůvěryhodnými jsou děti s nějakým handicapem.

Dalším neméně důležitým bodem je **navázat s dítětem kontakt**. To platí jak při telefonické komunikaci, tak při osobním setkání. Dítě vám musí **věřit** a teprve potom je schopné se vám s něčím svěřit.

Při zjišťování sexuálního zneužití dítěte je důležitá **komplexní sociální anamnéza** jak rodinná, tak osobní v kombinaci s medicínskou anamnézou, které zjišťují současný stav dítěte. Jde o to, aby tyto metody ukázaly poranění, která dítěti měla být způsobena. Důležité je také gynekologické vyšetření, které zjišťuje rozsah poškození v oblasti genitálií a laboratorní vyšetření, která zjišťují sexuálně přenosné choroby. (viz. příloha obrázek č. 8)

Po vyšetření lékařem, je nutné **sezení s dětským psychologem**, který si s dítětem popovídá a vyšetří také označeného pachatele, pokud je znám. Většinou při těchto sezeních je přítomna také sociální pracovnice. Pokud je to závažný případ a je to nutné, je u vyšetřování přítomna také police, to je však často pro dítě ještě více traumatizující zážitek.

Vzhledem k tomu, že ne vždy toto první vyšetření přinese nějaké přesné výsledky, tak se často dítě přijme k diagnostickému pobytu. Při tomto pobytu je uskutečněno komplexní vyšetření dítěte, kterého se účastní lékař a další odborníci, hlavně tedy sociální pracovníci a psycholog. **Tento pobyt slouží k umožnění dítěte být na neutrální půdě a zde se kompletně zkoumá jeho chování.**

Psycholog má za úkol zjistit, co se přesně dítěti stalo. Rozhovor s dítětem je většinou nahráván a později analyzován. Dá se díky tomu dítě nejen ušetřit opakovaným výslechům, ale také na něm můžeme detailněji opakovaně pozorovat neverbální komunikaci dítěte při vyslýchání.

Mezi **psychologické metody**, které pomáhají zjišťovat, zda dítě bylo zneužito či ne, patří také **anatomické panenky** (viz. příloha obrázek č. 1 - 3). Anatomické panenky jsou čtyři panenky, které představují chlapce, dívku, ženu a muže a mají sekundární pohlavní orgány. Na nich dítě demonstruje co se odehrálo. Nejvíce se tato metoda využívá u malých dětí, které ještě nemají dostatečnou slovní zásobu na to, aby přesně popsaly co se jim stalo. Někdy se však také používají u větších dětí a to u těch, které se stydí mluvit o tom, co prožily.

Stejně uvolnění se a zbavení se pocitu studu či strachu, se pozoruje také u **metody kresby rodiny** (viz. příloha obrázek č. 4 – 7). Dá se z této kresby dozvědět, jaké panují v rodině vztahy a či jsou v rodině konflikty nebo ne.

Zvláštní je, že dítě, které bylo sexuálně zneužito, velmi často maluje postavy, které jsou nahé a mají sekundární pohlavní znaky. (DUNOVSKÝ; DYTRYCH; MATĚJČEK a kol., Praha, 1998, s. 81)

Tato všechna vyšetření nám dávají základ k tomu, jakou zvolit terapii dítěti a pomoc rodině, včetně **dlouhodobé rodinné psychoterapie**.

V případě, že se nám potvrdí, že dítě bylo nebo je sexuálně zneužíváno, případ se nahlásí **Orgánu péče o rodinu** a děti a tento orgán případ převezme a rozhoduje o dalším průběhu.

Velmi často se spolupracuje také s pedagogicko-psychologickými poradnami, dětskými centry atd.

2.6 Léčba a prevence

2.6.1 Terapie dětské oběti

Je nutné, aby na akutní lékařská vyšetření navázala psychologická krizová intervence. Lékař může posoudit, zda pacientovi nasadí dočasně léky například na uklidnění. Mohou vyřešit třeba poruchy spánku či zmírnit napětí a stres u oběti. Pokud však oběti nasadíme uklidňující léky, musíme jí vždy informovat o tom, že toto řešení je pouze dočasné a že je nutno vyhledat odbornou pomoc a dlouhodobě to řešit. **Hlavním nástrojem při zvládnutí krize je psychoterapeutická intervence.** Při opakovaných setkáních je nutné se v situaci orientovat a nalézat klíčové oblasti a vztahy.

Okolí sexuálně zneužitého dítěte může velmi ovlivnit průběh terapie a to jak pozitivně, tak negativně. Pokud rodina funguje tak jak má, tak je nutné, aby dítěti věřila a pomohla mu problém vyřešit. Měla by dítěti poskytnout nezbytnou ochranu a ukázat mu, že je zde pro něj. Pokud se rodina k dítěti postaví negativně, tím se myslí, že dítěti nebude věřit, bude jeho situaci zlehčovat, odmítat či popírat, zhorší tím psychické následky zneužívání.

Před zvolením vhodné terapie je nutné zjistit, zda se jednalo o opakované zneužívání a jestli pachatelem byla osoba blízká či to byl někdo cizí.

Je důležité, aby léčba byla komplexní. Je vhodné, aby se opakovala setkání s osobami, které mají co do činění s dalším budoucím životem dítěte.

Cílem terapie je najít cestu pomoci jak rodině, tak dítěti.

Vždy je důležité, aby byla zajištěna bezpečnost dítěte a aby se zabránilo případnému opakování sexuálního zneužívání.

Zájmy dítěte musí být ochraňovány tak, aby se předešlo sekundární traumatizaci a viktimizaci⁹ dítěte. (VANÍČKOVÁ; PROVAZNÍK; HADJ-MOUSSOVÁ, Praha, 1997, s. 53)

⁹ Viktimizace – proces, během kterého se oběť trestného činu stane opět obětí

2.6.2 Terapie sexuálních agresorů

Terapie sexuálních agresorů zaleží na jejich diagnóze. Sexuální deviace můžeme rozdělit na **deviace sexuální identifikace** (transsexualismus), deviace **sexuální orientace** (pedofilie) a **deviace sexuálního chování** (exhibicionismus, masochismus, sadismus).

Pedofil se sexuálně orientuje na předpubertální děti. Je to **celoživotní porucha**. Pedofilové jsou schopni žít bez rozpoznání v manželském svazku a svou orientaci dlouhodobě skrývat. Jejich orientace je totiž nevyhraněná a jsou schopny mít sexuální uspokojení s dospělými lidmi.

Patologická sexuální agresivita se vyskytuje u sexuálních agresorů. U tohoto typu agresivity je **léčba nezbytně nutná**. Nejčastěji jde o soudem nařízenou léčbu. Nejde to úplně odstranit, ale cílem léčby je sexuální adaptace. Léčba zahrnuje socioterapii, psychoterapii a biologicky léčebné metody. Při biologické léčbě **jde o co největší snížení sexuální aktivity**. Dnes se tato agresivita snižuje léky na hormonální utlumení či sedativy. To vše se však děje pouze při ústavní léčbě. Proto nastává problém, když je pacient léčen ambulantně. **Při ambulantní léčbě je nezbytný pravidelný dohled** pacienta a spolupráce sociálních pracovníků, zdravotníků a policie. (VANÍČKOVÁ; PROVAZNÍK; HADJ-MOUSSOVÁ; SPILKOVÁ, Praha, 1999, s. 71 – 72)

2.6.3 Odborná zařízení

Zde uvádím nejznámější organizace pomáhající dětem v krizových situacích:

- **Dětské krizové centrum**
- je to **první zařízení v ČR**, které se orientuje na problematiku dětí týraných, zneužívaných a zanedbávaných (syndrom CAN)
- jsou zde k dispozici psychologové, sociální pracovníci a terapeuti, kteří úzce spolupracují s dalšími odborníky, jako jsou pediatři, psychiatři pro děti i dospělé, gynekologové, sexuologové, orgány péče o dítě, kriminalisté, vyšetřovatelé, soudci atd.

- **cílem je** oblast prevence, diagnostika a terapie syndromu týraného a zneužívaného dítěte
- tato organizace vyhledává děti, na které se zaměřuje sociálně-právní ochrana
- pomáhá rodičům při řešení výchovných a jiných problémů v péči o dítě
- zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
- **cílem prevence** je zabránění a zmírnění následků traumatizace oběti
- **cílem terapie** je zmírnění obtíží a změna vzájemných vztahů v rodině
- důležitou složkou je zde socioterapie – terénní práce s rodinou přímo v jejím přirozeném prostředí
- má také svou Linku důvěry DKC, která je nepřetržitě dostupná jak pro děti, tak pro dospělé – tel. 241 484 149
- adresa provozovny je: V Zápolí 1250/21, Praha 4, Michle, 141 00
 - ***Sdružení linka bezpečí***
- telefonická linka. 116 111
- je to bezplatné telefonní číslo, které je shodné pro dětské linky důvěry v celé Evropě
 - ***Růžová linka pro děti***
- telefonická linka pro děti a mladé lidi ve stavu akutní krize
- nabízí dětem pomoc formou krizové intervence na tel. 272 736 263, případně na e-mailu ruzovalinka@centrum.cz
- pokud dítě chce, může jim také zaslat dopis poštou, či se osobně u nich zastavit

- adresa: Ruská 87, Praha 10, 100 00 (budova UK v Praze – 3. LF, budova 19, 2. Podlaží, místnost č. 308)

2.6.4 Prevence

Prevenci rozdělujeme na: **primární, sekundární a terciární prevenci.**

A. Primární prevence

Podle definice Světové zdravotnické organizace je to strategie, která vede **předcházení neblahého společenského jevu** takovým způsobem, že:

- neblahý jev je potlačen přímo v zárodku
- neblahý jev nemá žádné podmínky pro svůj vznik

(WEISS a kol., Praha, 2000, s. 44)

Cílem primární prevence je snížit pravděpodobnost výskytu a vzniku poškození.

Primární prevence se dále dělí na **specifickou a nespecifickou**:

- **Specifická** – zaměřuje se na rizika vedoucí ke vzniku poškození
- **Nespecifická** – zaměřuje se především na podporu zdravého vývoje dítěte a rodiny – vytváří podmínky pro správný a zdravý vývoj, vytváří vzdělávací a intervenční programy

Základními metodami jsou:

Široká osvěta veřejnosti a obecná opatření ve prospěch rodin s dětmi – zaměřuje se na zajištění dítěti příjemnou společenskou atmosféru. Velkou úlohu v této metodě hrají všechny instituce, které se zabývají problematikou dětí (tisk, média, učitelé...), ale také zákony a vyhlášky týkající se života dětí a jejich rodin.

Vzdělávání rodičů, pedagogů a vychovatelů dítěte – důraz je zde kladen na rodičovskou a profesionální pedagogickou odpovědnost. Dbá na to, zda rodiče a pedagogové vědí o právech dítěte, o zabezpečení přiměřené péče odpovídající věku dítěte, o informacích o nebezpečí zneužívání drog a alkoholu a zda toto všechno jsou schopni správně interpretovat dítěti.

Pregraduální výchova pedagogů a lékařů – zabírá se výukou budoucích lékařů a učitelů o ochraně a podpoře zdraví a zdravého vývoje dětí a mládeže.

Výchova dětí a mládeže – zaměřuje se hlavně na výuku sexuální výchovy a výchovy k rodičovství u dětí a mládeže ve školách. Dítě musí vědět a znát rizika poškození jeho zdraví a také musí vědět, jak se dá těmto rizikům předejít. Výchova se také zaměřuje na různé volnočasové aktivity, aby děti během svého volného času mohly dělat to, co je baví a aby se někde nenudily a nevyhledávaly rizikové situace.

(VANÍČKOVÁ; HADJ-MOUSSOVÁ; PROVAZNÍKOVÁ, Praha, 1995, s. 37)

B. Sekundární prevence

Zakládá se na **vytipování rizikových skupin a rizikových životních situací**, během kterých dochází k sexuálnímu zneužívání dětí. Jde především o **snižování rizik** v těchto situacích.

Jde o **endogenní podmínky** a **exogenní podmínky**. Endogenními podmínkami se rozumí vlastnosti případné oběti (dítěte) a charakteristické rysy projevující se v jeho chování. Prostředí a situace, ve kterém se možná oběť pohybuje, je základní exogenní podmínkou.

Ve vytipovaných skupinách a místech se praktikuje sekundární prevence, která představuje programové působení tak, aby se riziko sexuálního zneužívání co nejvíce zmenšilo.

Za rizikové děti se považují ty děti, které není lehké výchovně zvládat a usměrňovat. Jsou to ale také děti, které své vychovatele unavují, vyčerpávají a případně svým způsobem provokují a svádějí. Většinou jsou to děti, které mají lehkou mozkovou dysfunkci, jsou neklidné, nesoustředěné a mají časté výkyvy nálad. Dále jsou to většinou děti plačtivé či úzkostné. Jsou to však také děti s různým stupněm mentální retardace. Je to způsobené tím, že často tyto děti přinášejí svým rodičům zklamání v jejich životních nadějích, které jim dávají podnět k omezení rodičovského zájmu a rodičovské péče.

Za rizikové rodiny se považují takové rodiny, kde jeden nebo oba rodiče nejsou schopni zodpovědně převzít rodičovskou roli. Jsou to většinou lidé s agresivními rysy, nezdrženliví, často trpící neurotickými potížemi, lidé závislí na drogách nebo alkoholu. Mohou to však být také velmi mladí rodiče, dále lidé, kteří jsou členy některých náboženských sekt, lidé zklamání, neúspěšní, dlouhodobě nezaměstnaní, či lidé žijící chronicky ve stresové situaci. Neméně rizikovými jsou lidé, kteří jsou příliš vyčerpáni svou prací a nemají dostatek času na svou rodinu.

Někdy se také škola může považovat za rizikovou situaci. Nejvíce je tomu tak, kdy je na dítě kladen nepřiměřeně vysoký nárok či je k němu zvolená nevhodná forma přístupu. Díky tomuto přístupu se tak lehce může stát, že právě škola je příčinou psychického týrání jedince i celé skupiny.

Dítě, které si nerozumí se svým vychovatelem či rodičem, má často problémy s navazováním kontaktů a kamarádství s vrstevníky. Často toto dítě bývá mezi ostatními neoblíbené či dokonce šikanované. **Často dítě vyhledává vztahy, které mu od blízkých chybí, mimo rodinu a nejčastěji mimo svoji věkovou skupinu.** Vystavuje se tak daleko většímu riziku zneužívání. (VANÍČKOVÁ; HADJ-MOUSSOVÁ; PROVAZNÍKOVÁ, Praha, 1995, s. 38 – 39)

Sekundární a primární prevence se velmi často prolíná.

C. Terciární prevence

Nastupuje v momentě, kdy **pracujeme se zneužitým dítětem**. Jde hlavně o to, aby odborníci, kteří oběti pomáhají, co nejvíce a nejšetrněji **zamezili opakování násilí** na dítěti, případně toto **násilí co nejvíce minimalizovali**. Cílem je, aby dítě nebylo nadále poškozováno a aby poškození, které dítě prožilo, mělo co nejmenší možné následky. (WEISS a kol., Praha, 2000, s. 44)

Do terciální prevence můžeme zařadit také pomáhající organizace, jako jsou například telefonní linky důvěry, chráněná bydlení atp.

Z prognózy případu se pak určuje další postup a návrh řešení. **Nejdůležitější je rozhodnutí, zda dítě bude odebráno z rodiny, či jestli je možné, aby dítě v rodině dále setrvalo**. (VANÍČKOVÁ; HADJ-MOUSSOVÁ; PROVAZNÍKOVÁ, Praha, 1995, s. 37)

3 VÝZKUMNÁ ČÁST

3.1 Vymezení cílů výzkumu

A. Cílem tohoto výzkumného úkolu bylo zjistit, zda každé dítě ví o tom, že má svá práva, stejně tak jako každý dospělý člověk a zda tato práva (nebo alespoň ta nejdůležitější z nich) zná. Dále jsem se zabývala tím, jak se o těchto právech dověděly, zda o nich byly informovány ve škole nebo v rodině, případně jestli se o nich dozvěděly někde jinde.

B. Další sledovanou oblastí byla rodina. Zde jsem se zabývala tím, že pokud by dítě bylo zneužito, zda by pomoc hledalo v rodině a zda by mu rodina uvěřila, či jestli by to považovala za výmysl. Také jsem však zjišťovala to, že pokud se dítě osobně či zprostředkovaně setkalo se sexuálním zneužíváním, zda byl pachatelem někdo z rodiny nebo cizí osoba.

C. Dalším mým cílem, na který jsem se zaměřila, byla celková informovanost. A to jak v oblasti nejznámějších pomocných organizací a linek důvěry, tak také v tom, jestli vůbec děti druhého stupně základních škol mají představu o tom, co vše obnáší a spadá do pojmu sexuální zneužívání dětí. Neméně důležitým cílem bylo zjistit, zda by vůbec dítě vědělo kam se obrátit o pomoc v případě, že by bylo sexuálně zneužito či jinak týráno nebo zanedbáváno.

D. V dalším cíli jsem se zaměřila na dětské vnímání pojmu pachatel a jeho konání. Zaměřila jsem se na názor dětí na pachatele ohledně jeho zdravotního stavu, na to, zda si myslí, že jeho konání je tolerované společností a také na to, jestli si oběť sexuálního zneužívání za to může sama.

E. Mým posledním cílem bylo zmapovat zkušenost dětí se sexuálním zneužíváním. Zajímalo mě především, zda se děti, ať už zprostředkovaně či osobně, setkaly se sexuálním zneužitím nebo zneužíváním, jestli se to dělo opakovaně a do jaké věkové kategorie spadaly děti s touto zkušeností. Případně pokud takovou osobní zkušenost měly, zda se s tím někomu svěřily a vyhledaly pomoc nebo jestli si tuto zkušenost nechaly v sobě.

3.2 Formulace hypotéz

V rámci stanovených cílů jsem naformulovala následující hypotézy:

1. Hypotéza -- znalost vlastních práv ze strany dětí

Každé dítě má znát svá práva. Předpokládám, že všechny děti na druhém stupni základní školy budou tato práva znát a s přehledem ovládat. Myslím, že budou informovány především ze strany rodičů a že škola pro ně bude pouze opakováním v rámci učiva například při hodině občanské a rodinné nauky.

2. Hypotéza - rodina obětí sexuálního zneužívání

Převážná většina dětí základních škol je často ještě dost závislá na rodičích a proto si myslím, že první pomoc při řešení problému bude dítě hledat v rodině a že mu rodina bude plně důvěřovat a při svěřením se s jakýmkoliv problémem týkajícím se zneužívání, zanedbávání, týrání atp. mu nabídne veškerou potřebnou pomoc a ochranu.

Pokud se dítě osobně nebo zprostředkovaně setkalo se sexuálním zneužitím, tak si myslím, že pachatelem byl hlavně u dívek někdo z rodiny či blízkých příbuzných.

3. Hypotéza - obecná informovanost dětí o sexuálním zneužívání a možnostech pomoci

V této hypotéze předpokládám, že děti druhého stupně základní školy jsou informovány a znají alespoň nějaké organizace pomáhající dětem a nejrůznější linky bezpečí. Také předpokládám, že pokud by se staly obětí zneužívání, tak by věděly kam se obrátit o pomoc.

Vzhledem k tomu, že na druhém stupni základní školy jsou děti ve věkové kategorii 10 – 15 let, tak předpokládám, že jsou informovány o tom, že sexuální zneužívání neznamená pouze pohlavní styk, ale že jsou to také sexuální narážky, osahávání, obtěžování atd.

4. Hypotéza — psychické vnímání dětí pachatele sexuálního zneužívání

Žáci vědí o tom, že pachatelovo chování je nepřípustné a že pokud se něco takového stane, tak není možné toto chování tolerovat.

Nejsem si však jistá, zda ví o tom, že pachatel je vlastně psychicky nemocný člověk. Myslím, že zejména mladší děti nazývají takové lidi „úchyly“ a mají pocit, že jsou to naprosto zdraví lidé a že to, co dělají, dělají jen díky tomu, že mají radost z toho, že mohou někomu ublížit.

Myslím, že zejména u sexuálního zneužití dívek, se často mezi dětmi ozývá názor, že si za to dívka může sama svým provokativním chováním.

5. Hypotéza — zprostředkovaná či přímá zkušenost dětí s problematikou

Žáci v tomto výzkumu nebudou mít moc velkou zkušenost se sexuálním zneužíváním. Myslím, že vzhledem k informovanosti (ať už školní, rodičovské či média), nebude mít osobní zkušenost se sexuálním zneužitím z dotazovaných dětí nikdo.

3.3 Metody výzkumné práce

Jako metodu výzkumu jsem pro svou diplomovou práci použila anonymní dotazník. Dotazník jsem rozdala na druhý stupeň základní školy – od 6. do 9. třídy. Rozdělení nebylo na konkrétní třídy, ale pouze na chlapce a dívky. Tento dotazník byl rozdán v tištěné podobě během vyučovací hodiny občanské výchovy a byl vyplňován pod dohledem učitelky. To také zapříčinilo 100 % návratnost vyplněných dotazníků. Velmi často je totiž u těchto forem anket problém s tím, že se dotazníky rozešlou či rozdají a zpět se jich vrátí pouze minimální část. Celkem bylo dotazovaných 100 dětí. Z toho 58 dívek a 42 chlapců.

Před rozdáním a vyplněním dotazníků bylo dětem učitelkou sděleno, že se jedná o anonymní dotazník týkající se sexuálního zneužívání a že jeho výsledky budou použity při výzkumu v mé diplomové práci.

Otázek je v dotazníku celkem 16 a všechny jsem sestavovala sama. Po sestavení jsem je konzultovala a upravila s psycholožkou, teprve potom jsem je donesla k vyplnění do školy.

Většina dotazníků byla tvořena uzavřenými otázkami (ano, ne) a několik otázek bylo alternativního typu. To znamená, že na výběr bylo možno odpovídat více možnostmi. Některé otázky používaly nadefinované škálování odpovědí (ano, spíše ano, nemám názor, spíše ne, ne) a některé nabízely jmenný seznam možností.

Pro vyhodnocení výsledků dotazníků jsem sjednotila odpovědi všech dívek, dále chlapců a pak obou skupin dohromady a výsledek jsem zahrnula do tabulky a převedla na procenta. Pro větší přehlednost ve výsledcích jsem tabulky převedla do grafů.

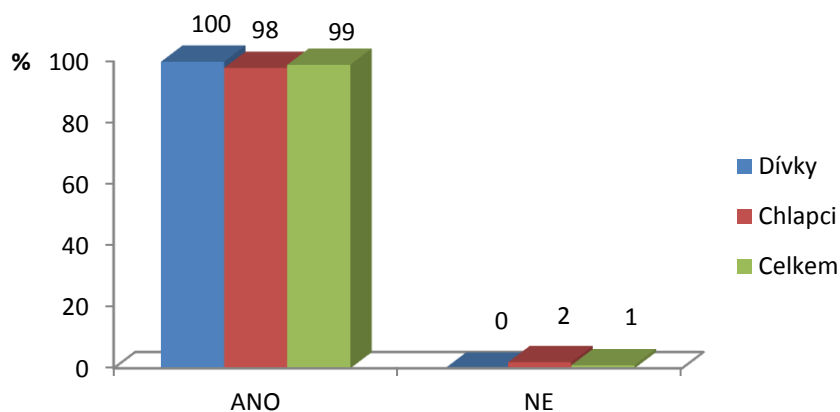
Dotazník, který jsem pro svůj výzkum sestavila a použila, je k dispozici v příloze.

3.4 Vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření

1. Každé dítě má svá práva. Znal jsi tato práva předtím, než ses o nich dočetl v tomto dotazníku? Pokud ano, kde ses o nich dozvěděl?

%	Dívky	Chlapci	Celkem
ANO	100	98	99
NE	0	2	1

Tabulka 1: Míra znalosti vlastních práv

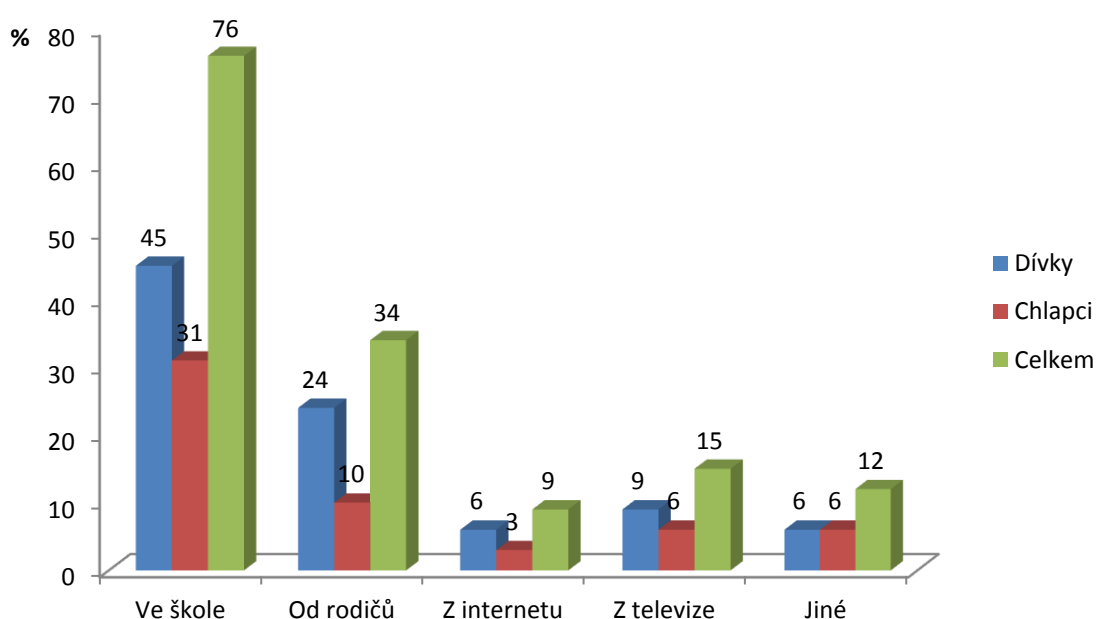

Graf 1: Míra znalosti vlastních práv

První otázka zjišťuje znalost dětí v oblasti svých základních práv. Zároveň však zkoumá i zdroje, ze kterých děti toto povědomí získaly. Z tabulky i grafu jasně vyplývá, že 99 % respondentů si je vědoma práva na život, vlastní jméno, domov, život v rodině, vlastní názor, ochranu zdraví, bezpečí, výživu, atp. U dívek je tato znalost stoprocentní, u chlapců si pak pouhá dvě procenta svá práva neuvědomuje.

%	Dívky	Chlapci	Celkem
Ve škole	45	31	76
Od rodičů	24	10	34
Z internetu	6	3	9
Z televize	9	6	15
Jiné	6	6	12

Tabulka 2: Zdroje znalosti vlastních práv

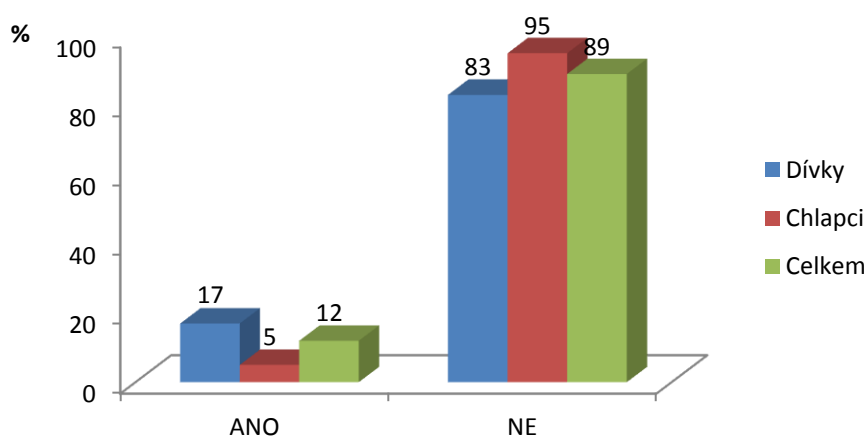
Graf 2: Zdroje znalosti vlastních práv

Zdroje osvěty, které dětem přináší vědomí vlastních práv, jež by neměla být nijak dalšími osobami znemožňována, zobrazuje předchozí graf. Zde vidíme, že naprostá většina dětí (76 %) nabyła znalost díky školní docházce, kde se v rámci vyučovacích osnov v předmětech, jako je občanská nauka, šíří obecné povědomí žáků základních škol. Dalším důležitým zdrojem je pak rodina (34 %) a malé podíly respondentů si mezi sebe rozdělují média jako internet (9 %) nebo televize (15 %). Toto zjištění není vzhledem k boomu těchto médií žádným překvapením. Pokud bychom hledali rozdíly mezi chlapci a dívkami, zdá se, že nejsou nijak výrazné.

2. Setkala/a jsi se někdy s někým, kdo byl v dětství sexuálně zneužíváný?

%	Dívky	Chlapci	Celkem
ANO	17	5	12
NE	83	95	88

Tabulka 3: Setkání se zneužíváním dětí

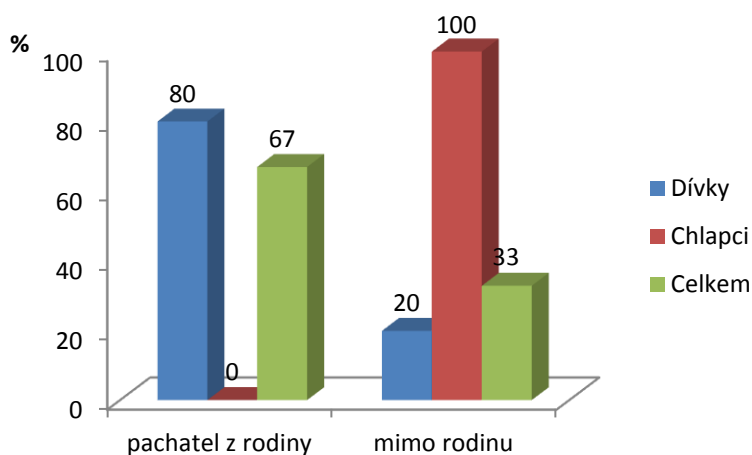
Graf 3: Setkání se zneužíváním dětí

Druhá otázka zjišťuje, jak velké procento respondentů se již setkala se sexuálním zneužíváním dětí zprostředkovaně (tedy ne z vlastní zkušenosti). Dle výsledku v tabulce a grafu se dovídáme, že 12 % všech dotázaných tuto zkušenost má, což je bohužel vysoké až alarmující číslo. Rozdíl mezi dívkami a chlapci je již patrný, protože zprostředkovanou zkušenost má 17 % dívek a 5 % chlapců. Tato skutečnost zřejmě poukazuje i na to, že dívky na druhém stupni ZŠ předbíhají v duševním vývoji chlapce a jsou tedy mnohem vnímavější a empatičtější vůči svému okolí.

3. Byl pachatelem někdo z rodiny?

%	Dívky	Chlapci	Celkem
ANO	80	0	67
NE	20	100	33

Tabulka 4: Pachatel sexuálního zneužívání

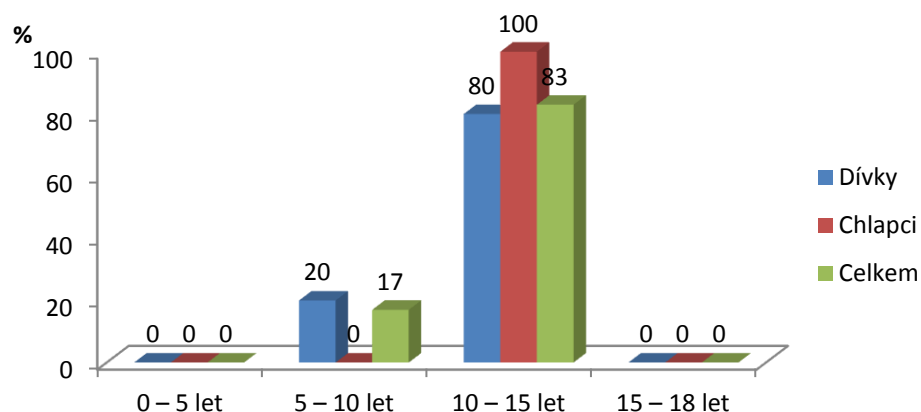
Graf 4: Pachatel sexuálního zneužívání

Třetí otázka rozšiřuje zjištění předchozích. Ptá se respondentů, kteří se se sexuálním zneužíváním setkali u svých vrstevníků, zda byl pachatelem tohoto trestného činu přímo člen rodiny oběti. Je znepokojivým výsledkem, že v 67 % odpovídaly děti na otázku kladně a pouhých 33 % záporně. Hodnota 100 % v grafu u chlapců je zkrslující, jelikož ve vzorku respondentů se objevil pouze jeden chlapec, který se setkal se zneužíváním, a jeho pachatelem byla cizí osoba mimo rodinné zázemí oběti. Hodnoty, které se objevují u dívek, mají mnohem vyšší vypovídací schopnost, jelikož zde touto zkušeností disponuje mnohem větší počet než u chlapců.

4. Kolik let bylo zneužívanému dítěti?

%	Dívky	Chlapci	Celkem
0 – 5 let	0	0	0
5 – 10 let	20	0	17
10 – 15 let	80	100	83
15 – 18 let	0	0	0

Tabulka 5: Věk zneužívaných dětí

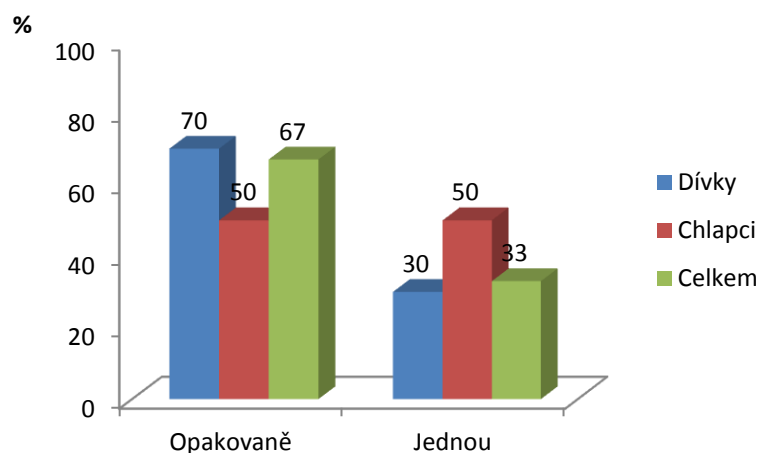
Graf 5: Věk zneužívaných dětí

Čtvrtá otázka opět rozšiřuje představu o zprostředkované zkušenosti se sexuálním zneužíváním páchaným na dětech. Cílem je zjistit, jaká věková kategorie je touto problematikou postižena nejvíce. Graf zcela jasně určuje, že v rámci vzorku respondentů se oběti zneužívání pohybují pouze v rozmezí 5 až 15 let. Je to způsobeno samozřejmě tím, že žáci druhého stupně ZŠ mají přehled převážně o svých vrstevnících věkově zhruba ve stejné kategorii. Proto je převážná většina obětí (83 %) zahrnuta právě do rozmezí 10 až 15 let. 100 % hodnota u chlapců je opět stejným zkrácením, které je vysvětleno již v předchozí otázce.

5. Opakovalo se to?

%	Dívky	Chlapci	Celkem
ANO	70	50	67
NE	30	50	33

Tabulka 6: Opakované sexuální zneužívání

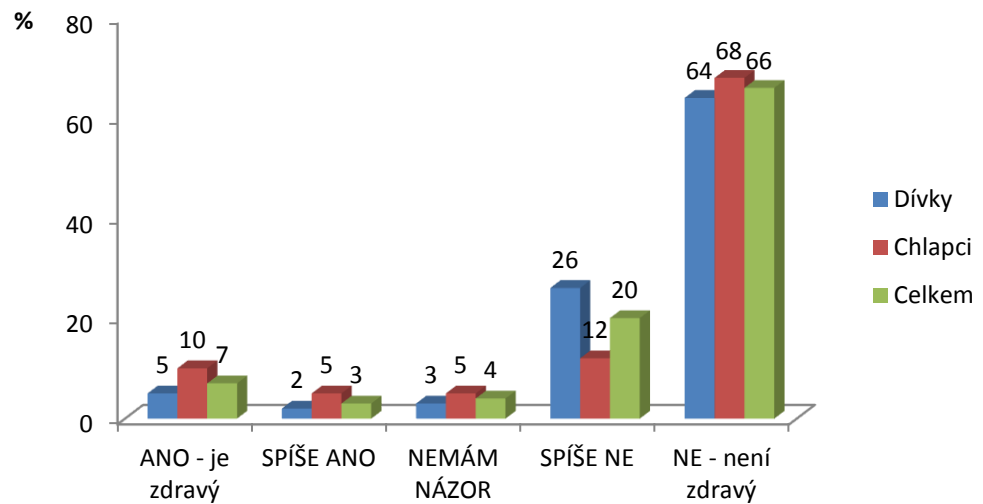
Graf 6: Opakované sexuální zneužívání

Otázka číslo 5 zjišťuje, zda se sexuální zneužívání obětí z předchozích otázek dělo pouze jednou nebo opakovaně. Opět alarmující procento dotazovaných (67 %) odpovědělo, že opakovaně a menší část (33 %) jednorázově.

6. Myslíš si, že člověk, který dítě zneužívá, je zdravý?

%	Dívky	Chlapci	Celkem
ANO	5	10	7
SPÍŠE ANO	2	5	3
NEMÁM NÁZOR	3	5	4
SPÍŠE NE	26	12	20
NE	64	68	66

Tabulka 7: Psychické zdraví pachatele

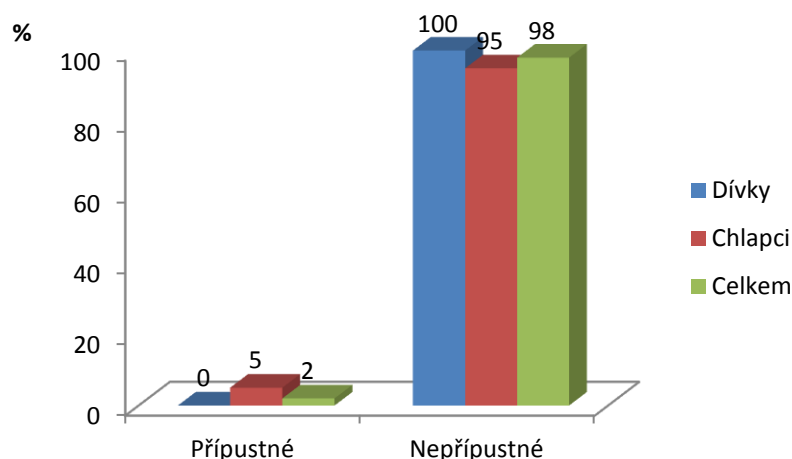
Graf 7: Psychické zdraví pachatele

Další otázka je určena již všem dotazovaným a snaží se pochopit dětské vnímání osoby pachatele. Ptá se, zda dotazovaný vnímá pachatele jako psychicky zdravého či nemocného jedince. V tomto případě hovoří graf jednoznačně ve prospěch správného názoru. 66 % všech respondentů považuje člověka, který sexuálně zneužívá děti za nemocného a morálně pokřiveného jedince. 20 % potom využilo možnosti přiklonit se k tomuto názoru mírnějším vyjádřením „spíše ne“. Žádné výrazné rozdíly mezi dívkami a chlapci nejsou v tomto ohledu patrné.

7. Myslíš si, že pachatelovo chování je přípustné (že to smí dělat)?

%	Dívky	Chlapci	Celkem
ANO	0	5	2
NE	100	95	98

Tabulka 8: Přípustnost pachatelova jednání

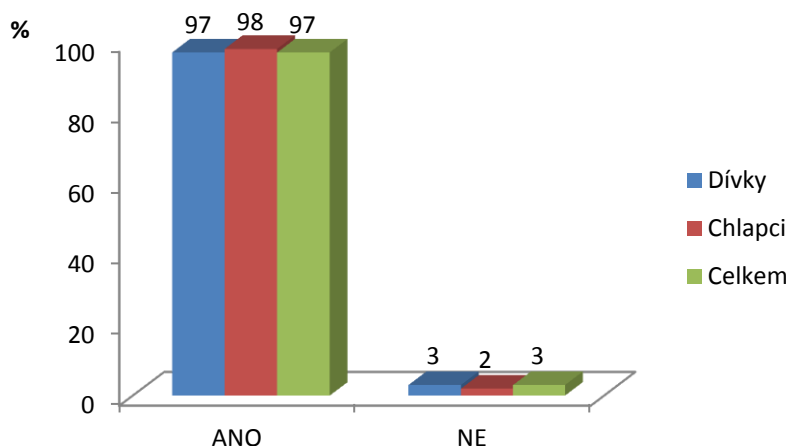
Graf 8: Přípustnost pachatelova jednání

Sedmou otázkou dále pokračuje snaha určit, jak děti vnímají osobu pachatele. Ptá se konkrétně na to, zda dotazovaní chlapci a dívky považují sexuální zneužívání ze strany agresora za nepřípustné. 98 % respondentů správně odpovědělo, že se to naprosto nesmí dít. Je však zarážející, že 2 % chování pachatele připouští. Jedná se sice o nízkou hodnotu, ale je smutnou skutečností, že není hodnotou zcela nulovou. Je třeba však uvést, že tato 2 % jsou tvořena pouze chlapci, dívky mají stoprocentní názor.

8. Věděl/a bys, pokud by se ti něco takového stalo, kam se obrátit o pomoc?

%	Dívky	Chlapci	Celkem
ANO	97	98	97
NE	3	2	3

Tabulka 9: Vědomí o možnostech pomoci při zneužívání

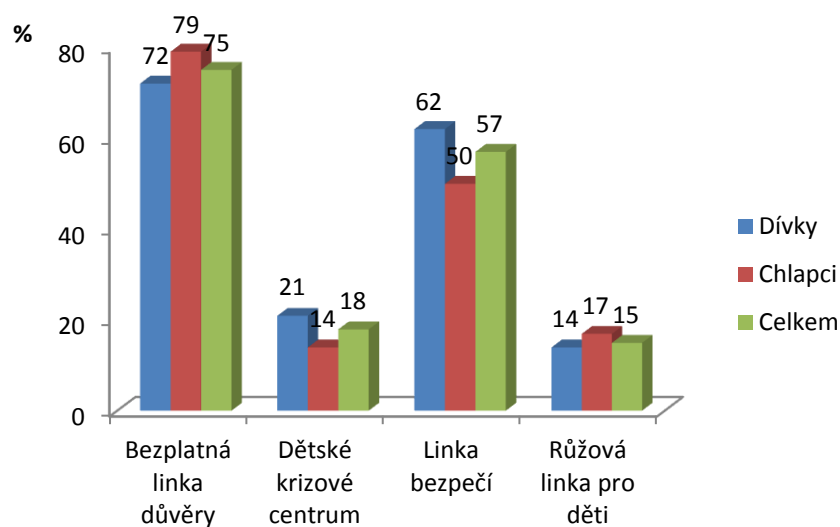
Graf 9: Vědomí o možnostech pomoci při zneužívání

Neméně důležitou záležitostí je vědomí ohrožených dětí o možnostech pomoci, které jsou jim v případě sexuálního zneužívání k dispozici. Každé dítě by mělo vědět, ať už od rodičů nebo ze školy, co dělat, stane-li se obětí trestného činu. Odpovědí je graf a tabulka k osmé otázce. 97 % dětí ví, kam se pro pomoc obrátit, 3 % nikoli. Toto číslo je uspokojivé a nepřináší žádné výrazné rozdíly mezi dotazovanými dívkami a chlapci.

9. Které z těchto organizací znáš?

%	Dívky	Chlapci	Celkem
Bezplatná linka důvěry	72	79	75
Dětské krizové centrum	21	14	18
Linka bezpečí	62	50	57
Růžová linka pro děti	14	17	15

Tabulka 10: Znalost pomocných organizací

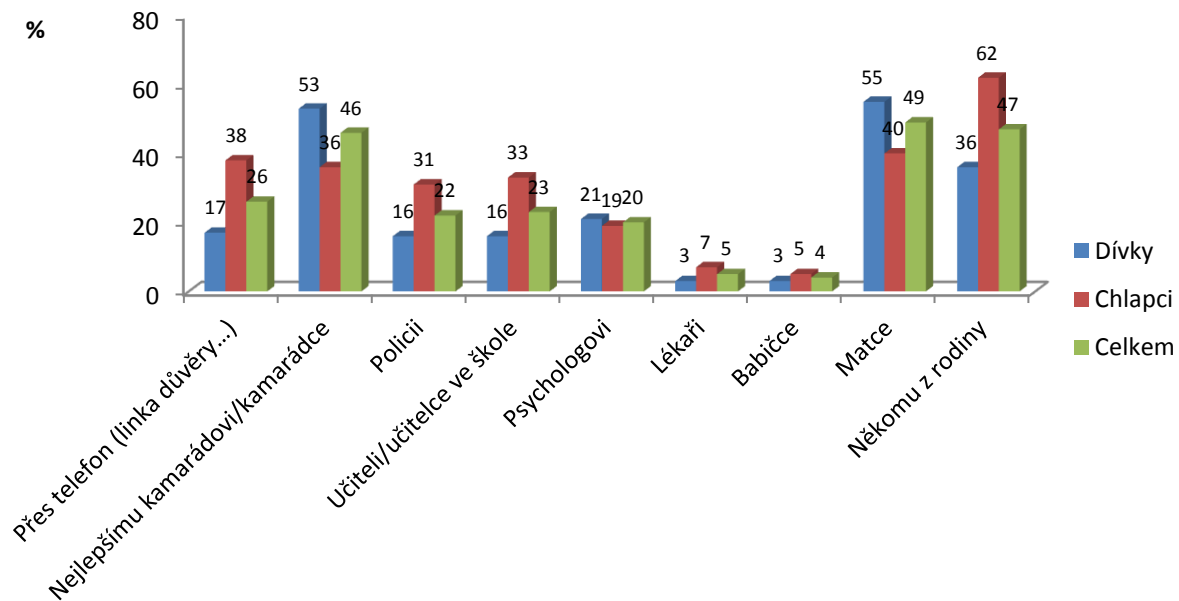
Graf 10: Znalost pomocných organizací

Devátá otázka navazuje na otázku předchozí a zjišťuje, které konkrétní organizace dotazované děti znají, tedy jejichž služby by mohly využít v případě, že se stanou obětí sexuálního zneužívání. Nejvyššímu procentu znalosti se těší Bezplatná linka důvěry (75 %) a Linka důvěry (57 %). Menší procento odpovědí určilo pak Dětské krizové centrum (18 %) a Růžová linka pro děti (15 %).

10. Jakým způsobem si myslíš, že by ses s touto zkušeností svěřil/a někomu ty osobně?

%	Dívky	Chlapci	Celkem
Přes telefon (linka důvěry...)	17	38	26
Nejlepšímu kamarádovi/kamarádce	53	36	46
Policii	16	31	22
Učiteli/učitelce ve škole	16	33	23
Psychologovi	21	19	20
Lékaři	3	7	5
Babičce	3	5	4
Matce	55	40	49
Někomu z rodiny	36	62	47

Tabulka 11: Komu se zneužívané děti svěřují

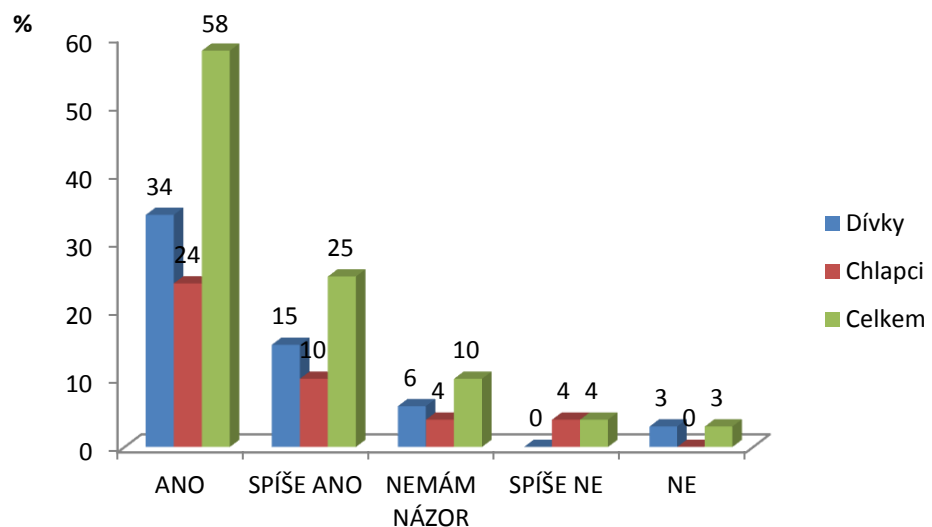
Graf 11: Komu se zneužívané děti svěřují

Další, desátá otázka zjišťuje mezi respondenty, komu by se nejraději svěřili, pokud by se stali obětí trestného činu. Nejvyšší procento uvedlo, že někomu z rodiny (47 %), a to převážně matce (49 %) nebo babičce (4 %). Další nejčastější odpovědí byl pak kamarád/ka (46 %) a o zbylá procenta se zhruba ve stejném podílu dělí linka důvěry (26 %), policie (22 %) a učitel/ka (23 %). V případě této otázky můžeme sledovat patrné odchylky mezi reakcí chlapců a dívek. Zatímco dívky sledují svojí první pomoc u matky nebo nejlepší kamarádky, chlapci se spíše přiklánějí k možnosti komunikovat svůj problém na cizí osobu (linka důvěry, policie, učitel/ka nebo lékař). To může být opět způsobeno přirozenými rozdíly v duševním vývoji pubertálního období odlišného pohlaví.

11. Myslíš, že kdyby se ti něco podobného stalo a někomu by ses s tím z rodiny svěřila, věřili by ti?

%	Dívky	Chlapci	Celkem
ANO	34	24	58
SPÍŠE ANO	15	10	25
NEMÁM NÁZOR	6	4	10
SPÍŠE NE	0	4	4
NE	3	0	3

Tabulka 12: Obava dětí z nedůvěry rodiny

Graf 12: Obava dětí z nedůvěry rodiny

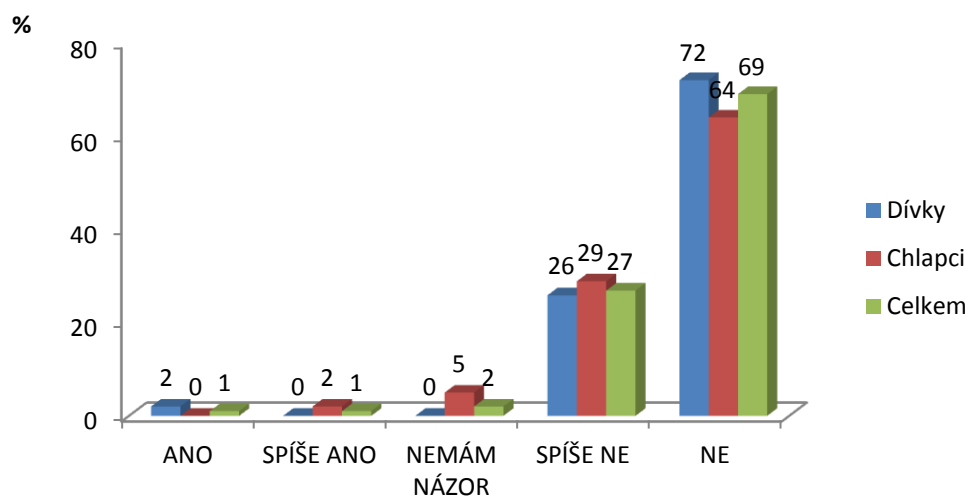
Jedenáctá otázka mapuje důvěru dětí ve své rodiče a rodinné zázemí, jež mají k dispozici v případě zneužití. Respondenti byli dotázáni, zda by se v takové situaci mohli obrátit na svoji rodinu, aniž by prožívali obavu z toho, že jim rodiče, sourozenci, prarodiče, atp., nebudou věřit a budou považovat výpověď oběti za lež nebo přehnanou dětskou představivost. Většina (58 %) dotázaných sice uvedla s jistotou „ano“ nebo zvolila možnost „spíše ano“ (25 %), ale je závažné, že poměrně vysoké procento zároveň trpí obavou z nedůvěry. 7 % dětí uvedlo, že by jim rodina nevěřila (3 %) nebo spíše nevěřila (4 %). Tato

skutečnost je poměrně dosti znepokojivá a ukazuje na pokřivenost vztahů mezi rodiči a dětmi, jelikož v dnešní době mají rodiče stále méně času se vzájemným vztahům se svými dětmi věnovat a prohlubovat.

12. Myslíš si, že zneužívané dítě si za to může samo?

%	Dívky	Chlapci	Celkem
ANO	2	0	1
SPÍŠE ANO	0	2	1
NEMÁM NÁZOR	0	5	2
SPÍŠE NE	26	29	27
NE	72	64	69

Tabulka 13: Vina dítěte na sexuálním zneužívání

Graf 13: Vina dítěte na sexuálním zneužívání

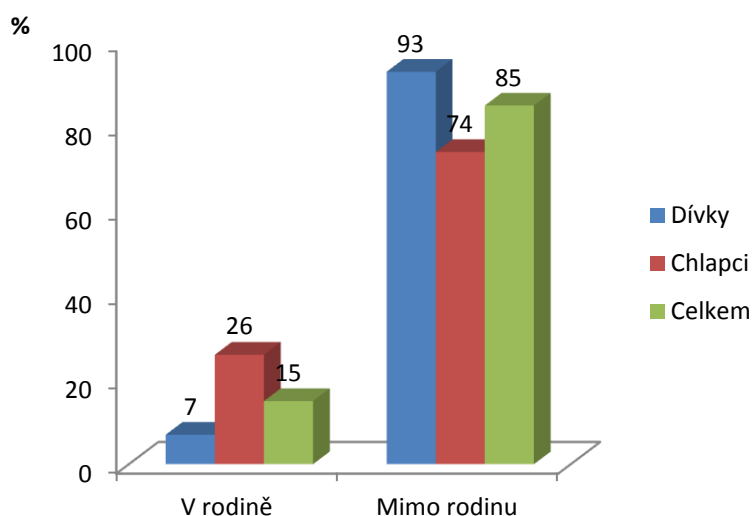
Další otázka, se podobně jako již některé předchozí, zaměřuje na vnímání sexuálního zneužívání ze strany jeho oběti. Děti byly dotázány, zda jsou toho názoru, že zneužívané dítě nese za trestnou činnost a celou situaci nějakou odpovědnost (například není opatrné, chová

se vyzývavě, apod.). V tomto případě uvedla většina respondentů „ne“ (69 %) nebo „spíše ne“ (27 %). Jen mizivé procento (2 %) shledává určité zavinění problematiky ze strany oběti. Rozdíl mezi dívkami a chlapci v tomto případě není nijak znatelný. Obě pohlaví jsou si zcela správně vědoma, že za sexuální zneužívání si nemohou oběti samy.

13. Pokud je pachatelem někdo z rodiny, myslíš si, že zneužívané dítě by pomoc mělo hledat?

%	Dívky	Chlapci	Celkem
V rodině	7	26	15
Mimo rodinu (policie, škola, kamarádka...)	93	74	85

Tabulka 14: Zdroj pomoci dítěte v případě zneužívání rodinným příslušníkem

Graf 14: Zdroj pomoci dítěte v případě zneužívání rodinným příslušníkem

Způsobů, jakým se může dítě sexuálnímu zneužívání bránit, je nepopíratelně celá řada. Kam se má však obracet pro pomoc v případě, že pachatelem je přímý rodinný příslušník? Dítě v tomto případě ztrácí jedinou a primární důvěru, kterou každý z nás má, jelikož rodinu

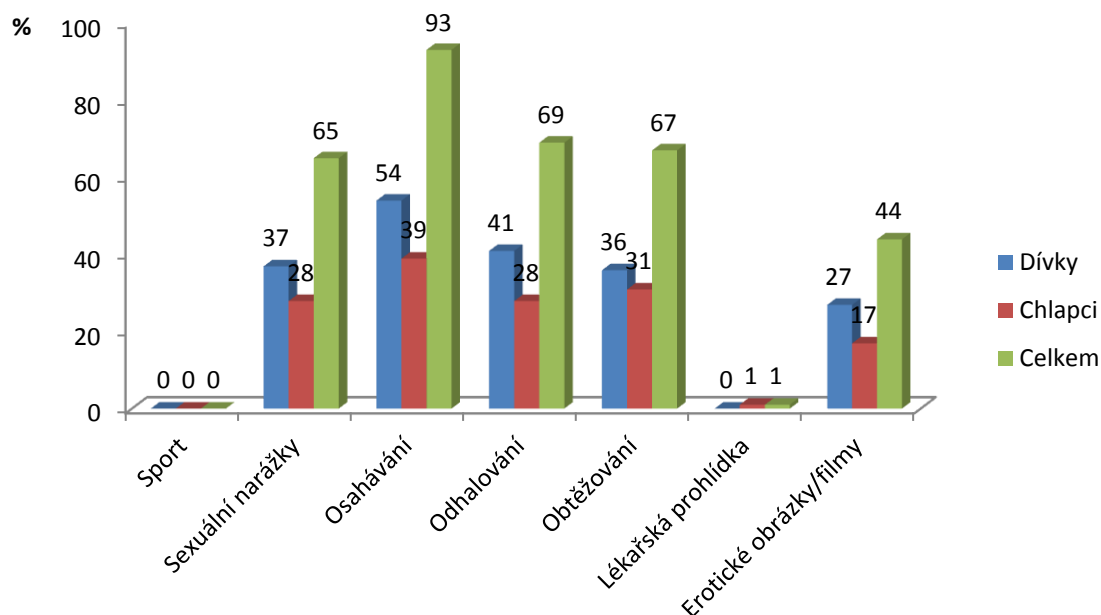
tvorí naši nejbližší. Bohužel se přidává i aspekt dalších vztahů mezi ostatními členy rodiny, díky nimž jeden důvěřuje druhému více než oběti samotné. Například matka odmítá uvěřit své dceři, která se jí svěřila, že je osahávána svým vlastním otcem.

Výše uvedená tabulka a graf ke čtrnácté otázce dává jasnou odpověď. 85 % dotázaných je toho názoru, že pokud dítěti ublížil pachatel přímo z rodiny, mělo by se pro pomoc obrátit k cizím osobám (učitel, kamarád, lékař, linka bezpečí, atp.). Zbýlých 15 % by důvěru v rodinu neztratilo a svěřilo by se s problémem někomu uvnitř rodiny. V rámci této otázky můžeme již sledovat rozdílnost pohlaví. Mimo rodinu by směřovalo svoje „volání o pomoc“ více dívek než chlapců (o 19 % častěji) a naopak v rodině by útočiště hledal vyšší počet chlapců než dívek (též o 19 %).

14. Co vše si myslíš, že spadá pod sexuální zneužívání:

%	Dívky	Chlapci	Celkem
Sport	0	0	0
Sexuální narážky	37	28	65
Osahávání	54	39	93
Někdo se před tebou odhaluje	41	28	69
Obtěžování	36	31	67
Lékařská prohlídka	0	1	1
Někdo ti ukazuje obrázky nebo filmy s erotickým tématem	27	17	44

Tabulka 15: Povědomí dětí o formách sexuálního zneužívání

Graf 15: Povědomí dětí o formách sexuálního zneužívání

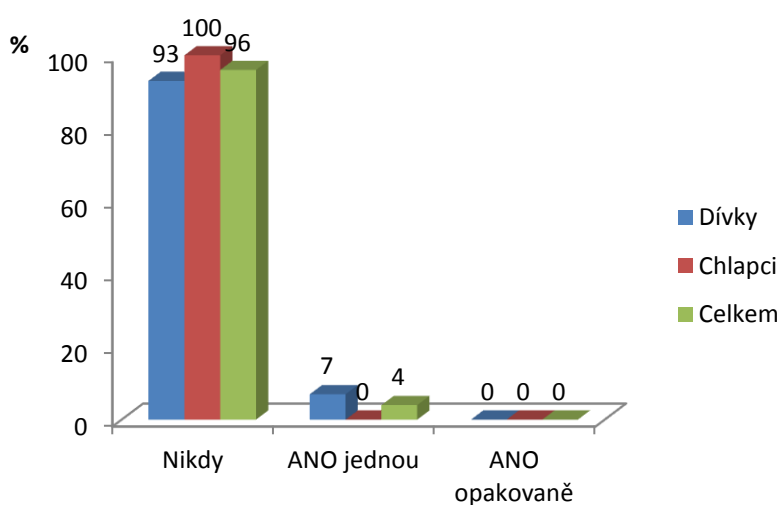
Výše uvedená otázka je určena k poznání úrovně znalosti problematiky sexuálního zneužívání ze strany žáků druhého stupně základní školy. Respondenti byli vyzváni k tomu, aby ze jmenného seznamu zvolili možnosti, které považují za sexuální zneužívání a naopak nechali nevyplněné ty varianty, které jim připadají „nevinné“ ze strany pachatele. K tomu, aby se dítě mohlo efektivně bránit hrozícímu nebezpečí, musí mít jasnou představu o formách sexuálního zneužívání. Jedině potom dokáže přesně a rychle identifikovat skutečné ohrožení.

Jednoznačně nejvyšší znalost se projevila u osahávání (93 %), dále záměrné odhalování se (69 %), obtěžování dítěte (67 %) a sexuální narážky (65 %). Méně podezřívaví jsou dotazovaní vůči erotickým obrázkům/filmům (44 %), lékařským prohlídkám (1 %) a sportu (0 %). Rozdílnost mezi pohlavím je v tomto případě patrná pouze v jednom ohledu, a to v celkově větší obezřetnosti dívek, které považují každou z možností za projev sexuálního zneužívání ve vyšším procentu než chlapci. To může být způsobeno i tím, že dívky bývají obecně častější obětí sexuálního zneužívání než chlapci a je to v jejich podvědomí citlivěji zachyceno.

15. Setkal/a ses někdy ty sám/sama se sexuálním zneužíváním osobně?

%	Dívky	Chlapci	Celkem
Nikdy	93	100	96
ANO jednou	7	0	4
ANO opakovaně	0	0	0

Tabulka 16: Osobní zkušenost se sexuálním zneužíváním

Graf 16: Osobní zkušenost se sexuálním zneužíváním

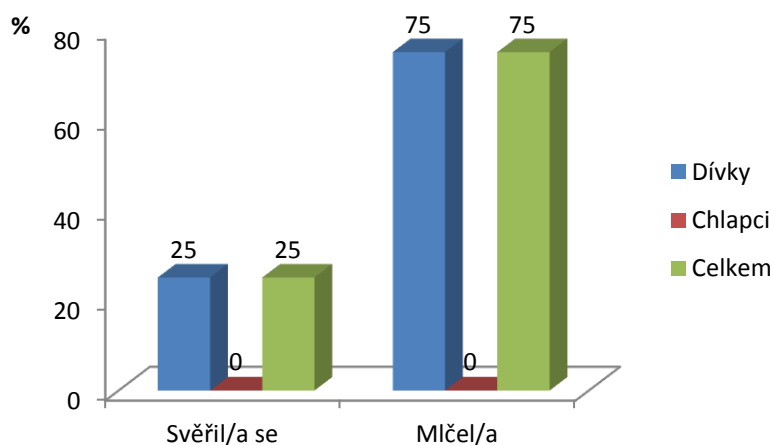
Předposlední otázka výzkumné části má určit, jaké procento respondentů má s problematikou sexuálního zneužívání vlastní zkušenosti. Odpověď má přinést představu o tom, kolik z dotázaných dětí se stalo obětí jakékoli z uvedených forem zneužívání. Graf a tabulka prozrazují, že 96 % se osobně s tímto problémem nikdy nesešlo. 4 % dotázaných vlastní zkušenost získalo, ale zneužití se odehrálo pouze jednou. Opakované a dlouhodobé zneužívání se neobjevilo u žádného dítěte.

Z grafu lze dále snadno odvodit, že skupina respondentů, kteří se na vlastní kůži stali obětí sexuálního zneužívání, je tvořena pouze dívkami, a to 7 %. Z chlapců žádný přímou zkušenost nemá. Tato skutečnost podporuje i výsledek předchozí otázky, kde bylo uvedeno, že dívky se stávají objektem pachatelova trestného jednání obecně častěji, než je tomu u opačného pohlaví.

16. Svěřil/a ses s touto zkušeností někomu?

%	Dívky	Chlapci	Celkem
ANO	25	0	25
NE	75	0	75

Tabulka 17: Mlčení dětí o sexuálním zneužívání

Graf 17: Mlčení dětí o sexuálním zneužívání

7 % dívek, které u předchozí otázky odpověděly, že mají přímou zkušenost se sexuálním zneužíváním, bylo dále tázáno, zda o této záležitosti ze strachu mlčely nebo se svěřily blízké osobě. Uspokojivou odpovědí by byl fakt, že všechny zneužité dotazované informovaly o svém problému a jasně označily pachatele. Naopak je znepokojivé, pokud většina obětí mlčí, jelikož pachatel dost pravděpodobně neohrožuje pouze jednu oběť, ale může znepříjemňovat život mnoha dalším. Nepopiratelný je však fakt, že tato skutečnost je problémem i mnoha dospělých žen, a není proto divu, že dětí bude ještě více, jelikož jejich možnosti jsou v mnohém omezenější.

Graf a tabulka ukazují, že 75 % dívek se díky strachu, studu a snaze vytěsnit tuto vzpomínku ze své mysli rozhodlo, ponechat si zážitek jen samy pro sebe a o celé záležitosti úplně pomlčet. Pouze 25% hledalo podporu a svěřilo se někomu ve své blízkosti. Vzhledem k tomu, že v absolutní hodnotě hovoříme o čtyřech zneužitých dívkách a jedné, která si

nechtěla toto tajemství ponechat sama pro sebe, není poslední otázka rozepsána v podobě tabulky ani grafu, ale pouze slovně. Zneužitá dívka se o pomoc obrátila ke své matce, kamarádce a ještě jinému členu rodiny.

3.5 Shrnutí výzkumu

Na závěr výzkumné části bych ráda spojila a vyhodnotila veškeré hypotézy, které jsem formulovala v samostatné kapitole na počátku praktické části diplomové práce.

1. Hypotéza první – znalost vlastních práv ze strany dětí

První část předpokládané hypotézy se potvrdila. Domnívala jsem se, že děti na druhém stupni budou znát svá práva.

Co se však nepotvrdilo a ukázalo se opakem, bylo to, že jsem se ve své hypotéze domnívala, že děti budou o svých právech informovány zejména svými rodiči a že učení práv dětí ve škole bude pro děti pouze opakováním již dávno známé látky. Samozřejmě je skvělé, že se tato informace ve škole dětem podává, jen je smutné, že dítě do té doby než nastoupí do školy, nemá o svých právech ponětí.

Pokud tedy shrnu informovanost dětí o svých právech, tak nejvíce o tom děti informuje škola, méně jak polovina dětí byla poučena svými rodiči a zbytek dětí se o svých právech dozvěděl z internetu či z televize.

K potvrzení či vyvrácení této hypotézy mi sloužila otázka z dotazníku číslo 1 a její podotázka.

2. Hypotéza druhá - rodina oběti sexuálního zneužívání

Druhá hypotéza se mi opět v jedné části potvrdila a v druhé naopak vyvrátila. Pokud mělo některé z dotazovaných dětí zkušenost s někým, kdo byl sexuálně zneužitý a jednalo-li se o oběť dívku, potvrdila se hypotéza, že ve většině případů byla oběť sexuálně zneužita někým z rodiny. U chlapců nemohu tuto hypotézu vyvrátit či potvrdit, protože z dotazovaných chlapců měl zkušenost se sexuálním zneužitím zprostředkovaně pouze jeden chlapec a ten uvedl, že pachatelem byla cizí osoba.

Hypotéza se mi také potvrdila v tom, že pokud by dítě mělo zkušenost se sexuálním zneužíváním, opravdu by hledalo pomoc hlavně v rodině a to převážně u matky. Toto tvrzení však platí v případě dívek. Zhruba na stejném místě je také odpověď, že by pomoc hledali u kamarádky či kamaráda. Překvapilo mě však, že by velmi málo procent dotazovaných využilo linky bezpečí a jiné pomáhající organizace. Tuto cestu by volili většinou chlapci. Ti málokdy volili variantu, že by se se zneužitím svěřili někomu z rodiny.

Překvapivým výsledkem je také to, že z počtu dotazovaných 100 dětí, 7 % odpovědělo, že pokud by se svěřily s problémem někomu z rodiny, spíše nebo 100 % by se setkaly s odmítnutím a neuvěřením jejich tvrzení. Myslím, že i když se to může zdát jako velmi malé procento, tak že je zde vidět, že děti nemají důvěru ve své rodině a pomoc by hledaly bohužel jinde.

Dalším překvapivým momentem je fakt, že 85 % dotazovaných dětí by oběti, která byla zneužita někým z rodiny, doporučila hledat pomoc mimo rodinu. Myslím, že to poukazuje na všeobecně známý problém, že pokud je dítě zneužito někým z rodiny a vyjde s pravdou na povrch a chce situaci řešit, často se setkává s opovržením a odmítnutím ostatních členů rodiny. Dítě pak má velký pocit viny, že rozvrátilo rodinu a že si za to, co se mu stalo, může samo.

K vyhodnocení této hypotézy posloužily otázky číslo 3, 10, 11 a 13.

3. Hypotéza třetí – obecná informovanost dětí o sexuálním zneužívání a možnostech pomoci

Z výzkumu vyplývá, že většina dětí ví, které organizace se zabývají pomocí dětem v jakékoliv životní krizi, a většina dotazovaných by také věděla, kam se v případě žádosti o pomoc obrátit. K tomuto vyhodnocení jsem došla za pomoci vyhodnocení otázky číslo 8 a 9. 9. otázka měla také posloužit jako informace tomu, kdo by byl v tísní a nevěděl by kam a na koho se obrátit. Proto jsem za možnosti odpovědí uvedla také telefonní čísla.

Co se týká druhé části hypotézy, tak ta se mi ukázala jako nepotvrzená. Předpokládala jsem, že drtivá většina dětí bude vědět, co vše spadá a obnáší sexuální zneužívání. Že se

opravdu nejedná pouze o sexuální pohlavní styk. Většina dětí uvedla, že do sexuálního zneužívání patří hlavně osahávání. Lehce nad polovinu dětí uvedlo, že tam spadá také obtěžování, odhalování a sexuální narážky. Avšak méně než polovina do sexuálního zneužívání nezapočítává nucení se dospělou osobou koukat na obrázky nebo filmy s erotickým tématem. Myslím, že zde stojí za úvahu například ve školách tuto možnou formu zneužívání více probrat. Měli by o této problematice být informováni také rodiče, kteří by o možném riziku touto formou mohli děti informovat také. Tímto tématem se zabývala otázka číslo 14.

4. Hypotéza čtvrtá – psychické vnímání dětí pachatele sexuálního zneužívání

K mému překvapení většina dětí považuje pachatele za duševně narušenou osobu, která se musí léčit.

Co mě však znepokojilo, byl fakt, že 2 % dětí připouští pachatelovo chování. Ano, v poměru k počtu dětí, které odpověděly, že jeho chování je nepřijatelné, je to sice malé procento, ale i tak si myslím, že velmi znepokojivé. Myslela jsem, že v tomto směru budou všechny děti jednoznačně odpovídat, že pachatelovo chování je bez omluvy a naprosto nepřijatelné. Myslím, že i toto téma by se ve škole či v rodině mělo více zdůrazňovat.

Na otázku, zda si za to dítě může samo, většina dětí odpověděla, že ne, či spíše že ne. V tomto směru je vidět, že děti jsou dobře informovány o tom, že ať už se dítě chová jakkoliv, dospělý by se nikdy neměl snížit k tomu, aby dítě zneužil.

K vyhodnocení sloužily otázky číslo 6, 7 a 12.

5. Hypotéza pátá – zprostředkovaná či přímá zkušenost dětí s problematikou

Tato hypotéza se nepotvrdila v jediném směru. Bohužel jsem z dotazníků zjistila, že až příliš velké procento má zprostředkovanou zkušenost se sexuálním zneužíváním dětí a nemalé procento má osobní zkušenost se zneužitím.

Co se týká zneužívání známé osoby, tak šlo v převážné většině o sexuálně zneužitě dívky, které byly zneužity většinou opakovaně někým z rodiny.

Velmi alarmujícím výsledkem je také to, že z dotazovaných dětí odpovědělo celkem velké procento, že byly samy sexuálně zneužity. Ještě alarmující je však fakt, že dítě se do doby, kdy vyplňovalo tento dotazník, nikomu nesvěřilo. Zde se dle mého názoru ukazuje to, že i když dítě ví, kam se obrátit o pomoc, stále má strach například z odmítnutí své vlastní rodiny či blízkého okolí. Je třeba při výuce a výchově zdůrazňovat, že není třeba se bát vyjít s pravdou na povrch a případ začít řešit, ba naopak.

K tomuto výsledku posloužily otázky číslo 2, 4, 5, 15 a 16.

4 ZÁVĚR

Svou prací bych ráda vyvrátila předsudek, který v naší společnosti koluje. Jedním z nejčastějších předsudků je, že se sexuálního zneužívání dopouštějí většinou lidé, kteří jsou pro oběť cizí. To je však velký omyl. Sexuálního zneužívání se většinou dopouštějí děti (oběti) blízké osoby z řad rodičů, příbuzných, učitelů atp.

Co se týká rodiny, to se ostatně potvrdilo také výzkumem, který jsem mezi dětmi provedla a který je kompletně rozebrán v praktické části mé diplomové práce.

Při psaní své diplomové práce, zejména při provádění výzkumné části, jsem byla příjemně překvapena velkým postupem v informovanosti dětí na základních školách. Z výzkumu vyplynulo, že většina dětí se hlouběji o této problematice dozvídá ve škole. V tom vidím od doby, co jsem sama opustila základní školu, velký pokrok.

Co mě však velmi znepokojilo, byl fakt, že děti do dotazníků ve velké míře uváděly, že se s touto problematikou setkaly prvotně hlouběji opravdu až ve škole a že s nimi rodiče či příbuzní na toto téma moc nehovoří. Sama jsem si to ověřila, když jsem ve firmě, kde brigádně pracuji, chtěla rozdat dotazníky starším kolegyním, které doma mají děti ve věku 9 až 12 let. Téměř většina dotazníků mi byla vrácena s tím, že se velmi omlouvají, ale že by jejich dítě otázkám ještě ani nerozumělo a že jim to ani nechtějí a nehodlají vysvětlovat. Odůvodnění bylo takové, že pojem sexuální zneužívání, či jakékoli slovo obsahující „sex“, „zneužívání“ atd. je jejich dětem cizí a na vysvětlení mají ještě dost času. To si myslím, že poukazuje na velký problém, který by bylo vhodné nějakým způsobem řešit. Je důležité přesvědčit rodiče, aby o tomto problému dítě informovali co nejdříve, aby se samo, v případě ohrožení, mohlo bránit a poznalo, že to, co na něj pachatel zkouší, je nepřijatelné chování. Vždyť z dotazníků je také patrné, že právě v období mezi 5ti až 10ti lety byly děti nejvíce zneužívané.

Po shrnutí celé mé práce jsem tedy došla k závěru, že co se týká osvěty dětí v této problematice ve školách, tak je zde vidět značný pokrok, avšak bylo by dobré vymyslet nějaký způsob větší informovanosti v rodinách. Myslím, že by toto téma nemělo být rodiči před dětmi tabuizováno.

5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

ADAMS, Caren a kol.: *Už žádná tajemství*. Praha: Themis 1997. ISBN 80-85821-31-1.

BENTOVIM, Arnon: *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*. Praha: Grada Publishing 1998. ISBN 80-7169-629-3.

DOLANSKÁ, Jiřina: *Jak ochránit předškolní dítě před sexuálním zneužitím*. Praha: Élektra 2002. ISBN 80-903097-2-0.

DUNOVSKÝ, Jiří; DYTRYCH, Zdeněk; MATĚJČEK, Zdeněk a kolektiv: *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada Publishing 1995. ISBN 80-7169-192-5.

ELLIOTT, Michele: *Jak ochránit své dítě*. Praha: Portál 1995. ISBN 80-7178-034-0.

ELLIOTT, Julian a kol.: *Dítě v nesnázích*. Praha: Grada Publishing 2002. ISBN 80-247-0182-0.

GOEDEL, Reiner: *Sexualita a násilí*. Praha: Český spisovatel 1994. ISBN 80-202-0512-8.

HANUŠOVÁ, Jaroslava: *Sexuální zneužívání*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí 2006. ISBN 80-86991-64-4.

CHMELÍK, Jan a kol.: *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál 2003. ISBN 80-7178-739-6.

MATĚJČEK, Zdeněk: *Škola rodičů*. Praha: MAXDORF 2000. ISBN 80-85912-29-5.

MATĚJČEK, Zdeněk; DYTRYCH, Zdeněk: *Děti, rodina a stres*. Praha: Galén 1994. ISBN 80-85824-06-X.

MILFAIT, René: *Komerční sexualizované násilí na dětech*. Praha: Portál 2008. ISBN 978-80-7367-320-8.

PÖETHE, Petr: *Dítě v ohrožení*. Praha: G+G 1996. ISBN 80-901896-5-2.

PÖETHE, Petr. *Dítě v ohrožení*. 2. Praha : G+G, 1999. 186 s. ISBN 8090189652.

VANÍČKOVÁ, Eva: *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Karolinum 1997. ISBN 80-7184-479-9.

VANÍČKOVÁ, Eva: *Dětská prostituce*. Praha: Grada Publishing 2005. ISBN 80-247-1138-9.

VANÍČKOVÁ, Eva; HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana; PROVAZNÍKOVÁ, Hana: *Násilí v rodině*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky 1995. ISBN 80-85529-17-3.

VANÍČKOVÁ, Eva, HADJ-MOUSSOVÁ, Z., PROVAZNÍK, K. a spol.: *Sexuální násilí na dětech*. 1. vydání Praha: Portál 1999. ISBN 80-7178-286-6.

VOLFOVÁ, Iva; KOZÁKOVÁ, Zdeňka; VELEMÍNSKÝ, Miloš: *Prevence sexuálního zneužívání dětí a adolescentů se specifickými potřebami*. 1. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-129-1.

WEISS, Petr: *Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti*. Praha: Grada 2000. ISBN 80-7169-795-8.

WEISS, Petr: *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing 2005. ISBN 80-247-0929-5.

Internetové zdroje

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2004/kom_sex.pdf

www.ruzovalinka.cz

<http://www.linkabezpeci.cz/webmagazine/home.asp?idk=393>

http://www.dkc.cz/o_nas.php

http://www.dkc.cz/o_nas.php

www.ruzovalinka.cz

Usnesení vlády české republiky: ke Zprávě o plnění Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí (léta 2002 až 2004) a jeho aktualizaci na další období (léta 2004 až 2006) . In Usnesení vlády české republiky [online]. 2004. [s.l.] : [s.n.], 2004 [cit. 2011-04-14]. Dostupné z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2004/kom_sex.pdf

HANUŠOVÁ, Jaroslava. Sexuální zneužívání [online]. Praha : Vzdělávací institut ochrany dětí v roce, 2006 [cit. 2011-04-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.icm.cz/files/Sexu%C3%A1ln%C3%AD%20zneu%C5%BE%C3%ADv%C3%A1n%C3%AD.pdf>>. ISBN 80-86991-64-4.

Trestní zákoník 40/2009 Sb. v plném znění

Zákon č. 412/2002 Sb.

6 SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ A GRAFŮ

A. Seznam tabulek

Tabulka 1: Míra znalosti vlastních práv	45
Tabulka 2: Zdroje znalosti vlastních práv	46
Tabulka 3: Setkání se zneužíváním dětí	47
Tabulka 4: Pachatel sexuálního zneužívání.....	47
Tabulka 5: Věk zneužívaných dětí	48
Tabulka 6: Opakované sexuální zneužívání	49
Tabulka 7: Psychické zdraví pachatele.....	50
Tabulka 8: Přípustnost pachatelova jednání	51
Tabulka 9: Vědomí o možnostech pomoci při zneužívání	52
Tabulka 10: Znalost pomocných organizací.....	53
Tabulka 11: Komu se zneužívané děti svěřují.....	55
Tabulka 12: Obava dětí z nedůvěry rodiny	56
Tabulka 13: Vina dítěte na sexuálním zneužívání.....	57
Tabulka 14: Zdroj pomoci dítěte v případě zneužívání rodinným příslušníkem.....	58
Tabulka 15: Povědomí dětí o formách sexuálního zneužívání.....	59
Tabulka 16: Osobní zkušenost se sexuálním zneužíváním	61
Tabulka 17: Mlčení dětí o sexuálním zneužívání.....	62

B. Seznam obrázků

Obrázek 1: Anatomické panenky Jája a Pája	77
Obrázek 2: Anatomické panenky Jája a Pája	78
Obrázek 3: Anatomické panenky	78
Obrázek 4: Kresba lidské postavy třináctileté dívky sexuálně zneužívané jejím otcem	79
Obrázek 5: Kresba rodiny třináctileté dívky sexuálně zneužívané jejím vlastním otcem.....	80
Obrázek 6: Rodina desetileté dívky.....	80
Obrázek 7: Takto vidí svého otce sedmiletá dívka, který byla otcem sexuálně zneužita.	81
Obrázek 8: Tržné rány na zevních rodidlech po pohlavním zneužití.	82

C. Seznam grafů

Graf 1: Míra znalosti vlastních práv	45
Graf 2: Zdroje znalosti vlastních práv	46
Graf 3: Setkání se zneužíváním dětí	47
Graf 4: Pachatel sexuálního zneužívání	48
Graf 5: Věk zneužívaných dětí	49
Graf 6: Opakované sexuální zneužívání	50
Graf 7: Psychické zdraví pachatele	51
Graf 8: Přípustnost pachatelova jednání	52
Graf 9: Vědomí o možnostech pomoci při zneužívání	53
Graf 10: Znalost pomocných organizací	54
Graf 11: Komu se zneužívané děti svěřují	55
Graf 13: Obava dětí z nedůvěry rodiny	56
Graf 14: Vina dítěte na sexuálním zneužívání	57
Graf 15: Zdroj pomoci dítěte v případě zneužívání rodinným příslušníkem	58
Graf 16: Povědomí dětí o formách sexuálního zneužívání	60
Graf 17: Osobní zkušenost se sexuálním zneužíváním	61
Graf 18: Mlčení dětí o sexuálním zneužívání.....	62

7 PŘÍLOHY

7.1 Dotazník pro praktickou část:

Anonymní anketa: Syndrom CSA u dětí (sexuální zneužívání dětí)

Dívka

Chlapec

Třída

5.

6.

7.

8.

9.

1) Každé dítě má znát svá práva. Pro příklad jich zde několik uvádím: Právo na život, Právo na své vlastní jméno, Právo na domov, Právo žít v rodině, Nikdo Ti nesmí ubližovat, Právo na svůj vlastní názor, Právo na život bez hladu, Právo na ochranu zdraví, Právo na život v bezpečí atd. Znal jsi tato práva předtím, než ses o nich dočetl v tomto dotazníku?

ANO

NE

Dozvěděl/a jsi se o nich:

Ve škole Od rodičů

Z internetu

Z televize

Jiné

2) Setkal/a jsi se někdy s někým, kdo byl v dětství sexuálně zneužívaný?

ANO

NE

3) Byl pachatelem někdo z rodiny?

ANO

NE

4) Kolik let bylo zneužívanému dítěti?

0 – 5 let

5 – 10 let

10 – 15 let

15 – 18 let

5) Opakovalo se to?

- ANO NE

6) Myslíš si, že člověk, který dítě zneužívá, je zdravý?

- ANO SPÍŠE ANO NEMÁM NÁZOR SPÍŠE NE NE

7) Myslíš si, že pachatelovo chování je přípustné (že to smí dělat)?

- ANO NE

8) Věděl/a bys, pokud by se ti něco takového stalo, kam se obrátit pro pomoc?

- ANO NE

9) Které z těchto organizací znáš?

- Bezplatná linka důvěry *tel. 800 155 555*
- Dětské krizové centrum *tel. 241 484 149*
- Linky bezpečí *tel. 116 111*
- Růžová linka pro děti *tel. 272 736 263*

10) Jakým způsobem by ses s touto zkušeností svěřil/a někomu ty osobně:

- přes telefon (linka důvěry ...)
- nejlepšímu kamarádovi/kamarádce
- policii učitelce/učiteli ve škole psychologovi
- lékaři babičce matce někomu z rodiny

11) Myslíš, že kdyby se ti něco podobného stalo a někomu by ses s tím z rodiny svěřil/a, věřili by ti?

- ANO SPÍŠE ANO NEMÁM NÁZOR SPÍŠE NE NE

12) Myslíš si, že zneužívané dítě si za to může samo?

- ANO SPÍŠE ANO NEMÁM NÁZOR SPÍŠE NE NE

13) Pokud je pachatelem někdo z rodiny, myslíš si, že zneužívané dítě by pomoc mělo hledat:

- V rodině Mimo rodinu (policie, škola, kamarádka...)

14) Co vše si myslíš, že spadá pod sexuální zneužívání:

- sport sexuální narážky osahávání
 někdo se před tebou odhaluje obtěžování lékařská prohlídka
 někdo ti ukazuje obrázky nebo filmy s erotickým tématem

15) Setkal/a jsi se někdy ty sám/sama se sexuálním zneužíváním osobně?

- Nikdy ANO jednou ANO opakovaně

16) Svěřil/a jsi se s touto zkušeností někomu?

- NE
 ANO KAMARÁDOVI/KAMARÁDCE

- MATCE BABIČCE POLICII
- NĚKOMU JINÉMU Z RODINY UČITELCE/UČITELI
- LINKA DŮVĚRY
- JINÉ ORGANIZACE POMÁHAJÍCÍ DĚTEM

7.2 Obrázky na tematiku sexuální zneužívání dětí

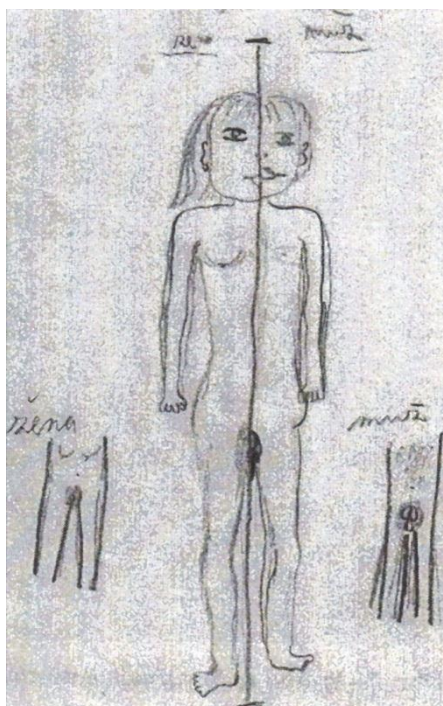
Obrázek 1: Anatomické panenky Jája a Pája

Obrázek 2: Anatomické panenky Jája a Pája

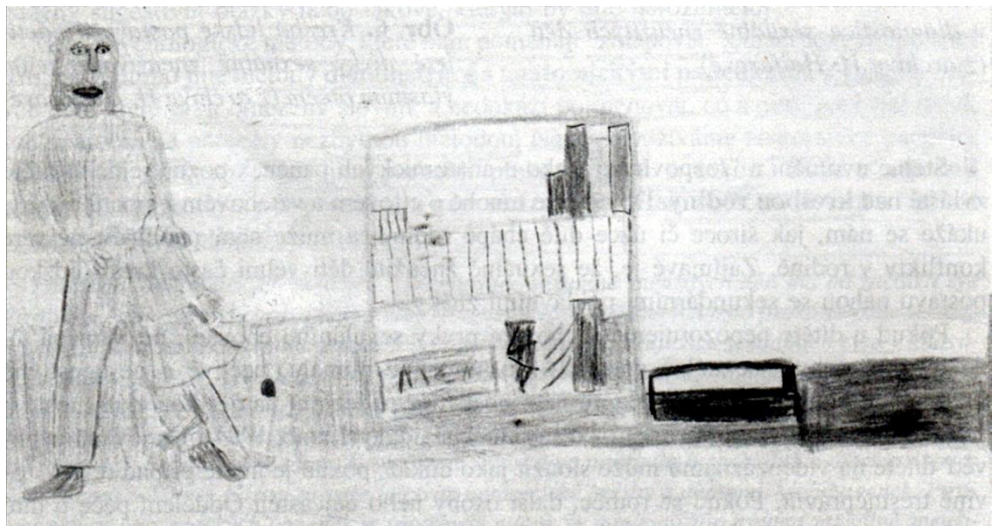
Obrázek 3: Anatomické panenky (DUNOVSKÝ; DYTRYCH; MATĚJČEK a kol., Praha, 1995, s. 83)

Obrázek 4: Kresba lidské postavy třináctileté dívky sexuálně zneužívané jejím otcem (DUNOVSKÝ; DYTRYCH; MATĚJČEK a kol., Praha, 1995, s. 83)

Obrázek 5: Kresba rodiny třináctileté dívky sexuálně zneužívané jejím vlastním otcem (DUNOVSKÝ; DYTRYCH; MATĚJČEK a kol., Praha, 1995, s. 84)

Obrázek 6: Rodina desetileté dívky. Matka otce obvinila ze sexuálního zneužívání dcery, což se nepotvrdilo. Dívka dává jednoznačně přednost ve vztahu k otci a matku odmítá. Tento konflikt se v kresbě potvrdil tím, že matka na kresbě rodiny zcela chybí. (DUNOVSKÝ; DYTRYCH; MATĚJČEK a kol., Praha, 1995, s. 84)

Obrázek 7: Takto vidí svého otce sedmiletá dívka, který byla otcem sexuálně zneužita. (DUNOVSKÝ; DYTRYCH; MATĚJČEK a kol., Praha, 1995, s. 85)

Obrázek 8: *Tržné rány na zevních rodidlech po pohlavním zneužití. (DUNOVSKÝ; DYTRYCH; MATĚJČEK a kol., Praha, 1995, s. 42)*